

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta**

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Lidové tradice a rozvoj klíčových kompetencí v MŠ

Vypracovala: Štěpánka Randáková
Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 24 . 6. 2016

.....

Štěpánka Randáková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své bakalářské práce PaedDr. Aleně Váchové za odborné vedení, konzultace a cenné rady při psaní této práce. Především děkuji za ochotný přístup, se kterým mě celou dobu vedla.

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá začleněním lidových tradic do vzdělávací nabídky v mateřské škole v souladu s RVP PV a jejich přínos pro rozvoj klíčových kompetencí.

Teoretická část vymezuje význam klíčových kompetencí, klíčové kompetence v předškolním vzdělávání a hodnocení těchto kompetencí. Je vytvořen potenciál lidových tradic pro rozvoj klíčových kompetencí. V další části jsou charakterizovány nejvýznamnější svátky a tradice, jejich význam, historie a způsob oslav. Praktická část je věnována vytvoření konkrétních tematických celků. Celky jsou průběžně vyhodnocovány a bude provedeno výzkumné šetření dokládající přínos lidových tradic pro rozvoj klíčových kompetencí. Tento program byl následně zrealizován a zhodnocen jeho skutečný přínos v praxi, zda přispěl zvolenými činnostmi a aktivitami k rozvoji klíčových kompetencí.

KLÍČOVÁ SLOVA

Klíčové kompetence, lidové tradice, hodnocení výsledků vzdělávání

ABSTRACT

This work deals with integrating folk traditions into the offer of education of a kindergarten in accordance with the General Educational Program for Preschool Education and their contribution to the development of key competencies. The theoretical part defines the meaning of key skills, specifies the key skills in the preschool education and conducts an assessment of these competencies. Potential of folk traditions for the development of key competencies is established. In frame of the next section the most important holidays and traditions, their importance, history as well as the ways of celebration are characterized. The practical part is devoted to the creation of specific thematic units. These units are continuously evaluated and a research documenting the benefits of folk traditions to the development of key competencies is performed. This program is implemented and its actual benefits in practice are evaluated in terms of the contribution of selected activities to the development of key competencies.

KEY WORDS

Key competencies, folk traditions, assessment of educational result

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Klíčové kompetence	10
1. 1 Pojmové a obsahové vymezení klíčových kompetencí	10
1. 2 Pojetí klíčových kompetencí v předškolním vzdělávání	12
1. 3 Obecné vymezení úrovně klíčových kompetencí v předškolním vzdělávání	13
1. 4 Hodnocení klíčových kompetencí v předškolním vzdělávání	15
1. 5 Potencionál lidových tradic pro rozvoj klíčových kompetencí	16
2 Tradiční české lidové tradice	20
2. 1 Význam lidových tradic a svátků	20
2. 2 Historie lidových tradic	21
2. 3 Nejznámější svátky a způsob jejich oslav	22
2. 3. 1 Dožínky	22
2. 3. 2 Svatý Martin	23
2. 3. 3 Posvícení	24
2. 3. 4 Svatý Mikuláš	25
2. 3. 5 Vánoce	26
PRAKTICKÁ ČÁST	29
3 Výzkumné šetření	29
3. 1 Výzkumné otázky	29
3. 2 Charakteristika výzkumného souboru	30
3. 3 Metody výzkumného šetření	30
4 Vzdělávací program vycházející z lidových tradic	32
4. 1 Tematický celek: Dožínky	33
4. 2 Tematický celek: Svatý Martin	35
4. 3 Tematický celek: Posvícení	38
4. 4 Tematický celek: Svatý Mikuláš	40
4. 5 Tematický celek: Vánoce	43

5	Shrnutí	47
5. 1	Výsledky obrazového testu	47
5. 2	Výsledky rozhovorů	48
5. 3	Reakce dětí na konkrétní lidové tradice a na aktivity s nimi spojené	49
5. 4	Naplňování základů klíčových kompetencí	50
5. 4. 1	Kompetence k učení	50
5. 4. 2	Kompetence činnostní a občanské	53
5. 4. 3	Kompetence k řešení problémů	54
5. 4. 4	Kompetence sociální a personální	55
5. 4. 5	Kompetence komunikativní	56
	ZÁVĚR	58

Seznam použité literatury

Seznam příloh

Úvod

Tématem bakalářské práce jsou lidové tradice a jejich přínos pro rozvoj klíčových kompetencí. Právě díky tradicím a zvykům máme možnost prožívat krásné okamžiky a nové zážitky se svými dětmi a blízkými lidmi. Již naši předkové slavili během roku spoustu svátků. Bohatství a dědictví, které nám po sobě přenechali a předávají se z generace na generaci, mají své kouzlo, smysl a bezesporu patří i do dnešní doby.

Lidové tradice, zvyky a slavnosti byly v dřívějších dobách velmi úzce spjaty se změnami přírody, s ročními obdobími a sklizní úrody. Lidé nepotřebovali přesné kalendáře, vše se odehrálo dle přírody. Lidové tradice a zvyky probíhaly především na vesnicích, ráda bych je dětem přiblížila nejen pro stránce informativní ale také pro stránce prožitku, přítomnosti na oslavách, možnosti dozvědět se, jak žili naši předkové.

Předškolní období je jedno z nejdůležitějších a významných období pro rozvoj osobnosti, kdy se utváří základy vztahu ke světu, lidem i k dalšímu učení. Je tedy škoda nevyužít příležitosti vytvářet základy na přirozenosti, posilování sebevědomí a na poznání. Cílem mé práce bude poukázat na skutečnost, že lidové tradice nabízí velké množství aktivit a činností, které jsou pro děti přínosné a rozvíjí dítě ve všech oblastech RVP PV, jsou přínosem pro rozvoj klíčových kompetencí dětí předškolního věku.

V teoretické části se zaměřím na vymezení klíčových kompetencí, na klíčové kompetence v předškolním vzdělávání a hodnocení těchto kompetencí. V další části přiblížím význam, historii a nejvýznamnější svátky a tradice včetně způsobu jejich oslav. Zaměřím se na 5 významných tradic v období září až prosinec. K vybraným 5 tématům nebudou chybět konkrétní návrhy činností a aktivit pro rozvoj klíčových kompetencí, které mohou být dále prakticky využity jako zásobník nápadů.

V praktické části se dále zaměřím na vytvoření konkrétních tematických celků na téma Dožínky, Posvícení, Martin, Mikuláš a Vánoce a provedu výzkumné šetření dokládající přínos lidových tradic pro rozvoj klíčových kompetencí.

Cílem výzkumného projektu je podpora lidových tradic a zvyků v mateřské škole, činnosti k rozvíjení vztahu k tradicím a zvykům a jejich přínos pro klíčové kompetence. Lidové tradice a zvyky jsou našim kulturním dědictvím . Poznávání tradic a zvyků našich předků je nedílnou součástí při vývoji každého jedince, upevňování sociálních rolí, vztahů v rodině, spoluutváří osobnost dítěte. Děti jsou zárukou naší budoucnosti a pokud chceme lepší budoucnost, je třeba je také seznamovat s minulostí, předávat tradice z generace na generaci .

TEORETICKÁ ČÁST

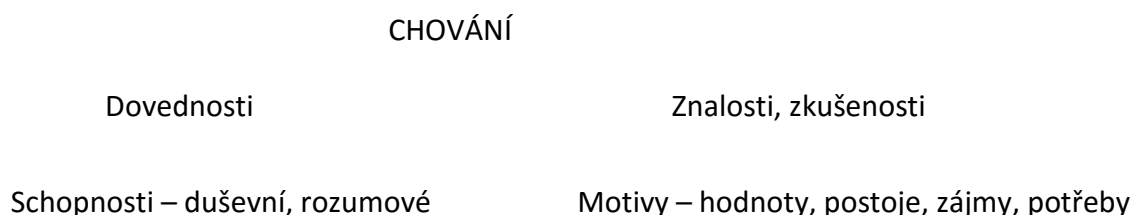
1 Klíčové kompetence

1.1 Pojmové a obsahové vymezení klíčových kompetencí

Belz a Siegrist uvádí, že první vymezení klíčových kompetencí popsal Mertens v roce 1974 a to v souvislosti s trhem práce a zaměstnaností. Ve školním vzdělávání podle něho nabývají na významu až nyní, neboť jsou obsahově neutrální, ale jejich zprostředkování je vždy vázáno na konkrétní obsah. Například strategiím překonávání konfliktu se lze naučit teprve při řešení konfliktu. Klíčové kompetence mají přispět k rozvoji osobnosti v rámci výchovy a vzdělávání (Belz, Siegrist, 2001).

Veteška a Tureckiová upozorňují, že laickou veřejností je pojem klíčové kompetence vnímán jako možnost vyjádřit se k určitému problému, či pravomoc o něčem rozhodnout. V odborném označení se tento pojem většinou popisuje jako specifický soubor znalostí, dovedností, zkušeností, metod a postupů, ale také například postojů, které jednotlivec využívá k úspěšnému řešení nejrůznějších úkolů a životních situací a které mu umožňují jeho osobní rozvoj i naplnění jeho životních aspirací (Veteška, Tureckiová, 2008, s.25).

Model struktury kompetence dle Vetešky a Tureckiové :

Klíčové kompetence lze nabýt určitým chováním či jednáním na základě zážitku nebo prožitku v důsledku jednání či chování. Utváření a rozvíjení kompetencí probíhá ve skupině, při jednání s ostatními lidmi, proto se klíčovými kompetencím nenaučí člověk sám. V 70. letech 20. století se začalo o tomto pojmu diskutovat v souvislosti s reakcí na nezaměstnanost lidí. Aby mohl člověk vykonávat práci, potřebuje určité vzdělání, kvalifikaci,

a aby si jí udržel, potřebuje také schopnosti a dovednosti (umět komunikovat, chuť se vzdělávat). Mertens se zmiňuje o klíčových kompetencích v roce 1976 právě v souvislosti s podnikovým vzděláváním.

Další pohled na klíčové kompetence nabízí Belz a Siegrist, smysl vidí v celém spektru schopností, které člověku umožňují umět si poradit v různých situacích, chovat se přiměřeně a v souladu sám se sebou, tedy kompetentně. Do tohoto procesu se prolínají 3 oblasti – sociální kompetence, kompetence k vlastní osobě, kompetence v oblasti metod.

1. Sociální kompetence:

- schopnost týmové práce
- schopnost kooperace
- schopnost čelit konfliktním situacím
- komunikativnost

2. Kompetence k vlastní osobě:

- kompetentní zacházení se sebou samým
- být svým vlastním manažerem
- schopnost reflexe vůči sobě
- vědomé rozvíjení vlastních hodnot
- schopnost posuzovat sám sebe a schopnost dále se rozvíjet

3. Kompetence v oblasti metod:

- plánovitě, se zaměřením na cíl uplatňovat odborné znalosti
- vypracovávat tvořivé, neortodoxní řešení (jít mimo vyšlapané cesty)
- strukturovat a klasifikovat nové informace
- dávat věci do kontextu, poznávat souvislosti
- kriticky přezkoumávat v zájmu dosažených inovací
- zvažovat šance a rizika (Belz, Siegrist, 2001, s. 167).

Takto byly vymezeny klíčové kompetence v souvislosti se vzděláváním dospělých.

K rozvoji klíčových kompetencí přispívá další vzdělávání, rekvalifikace, celoživotní učení, neboť jsou nabývány především v průběhu vzdělávání. Jejich rozvíjení je celoživotním procesem, klade na jedince nároky v oblasti sebevýchovy, kde je podstatné, aby jedinec na

sobě chtěl pracovat, sebezdokonalovat se, byl motivován ke změně a měl pevnou vůli dosáhnout cílů, které si vytyčil (Veteška, 2008).

Klíčové kompetence jsou pod záštitou EU definovány jako přenosný a univerzálně použitelný soubor vědomostí, dovedností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a úspěšnou zaměstnatelnost (Hučínová, Svoboda, 2004).

Vlastní termín klíčových kompetencí (key competences) vzešel z anglofonně mluvícího prostředí a je nástupcem tzv. „competencies“ (kompetence, způsobilosti), které nahradily již dříve zavedené tzv. „basic skills“ (základní dovednosti, schopnosti). U nás se poprvé začíná hovořit o školním vzdělávání a s ním úzce spojených klíčových kompetencích, na konci devadesátých let 20. st. (Hučínová, 2005).

Kompetence se vytváří spojováním celé řady vědomostí a dovedností, které na sebe postupně navazují. Vznikne tak komplex efektivních reakcí na každodenní problémy a člověk je schopen tyto situace správně řešit. Vzdělávání tím připravuje v podstatě širokou nabídku možností, jak se v životě vhodně zachovat.

Jedním ze znaků vzdělávání v rámcových vzdělávacích programech je přechod od osvojování si velkého objemu faktů k rozvoji životně důležitých klíčových kompetencí.

1. 2 Pojetí klíčových kompetencí v předškolním vzdělávání

Pojem klíčové kompetence je zmiňován ve všech kurikulárních dokumentech jako očekávaný výstup na konci určitého stupně vzdělávání, který tvoří nezbytný základ pro další vzdělávání.

Mateřské školy se řídí od 1. 9. 2007 Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a podle jeho zásad si dotváří svůj vlastní ŠVP. RVP PV určuje směr, cíle a klíčové kompetence, které je třeba naplňovat. To se děje prostřednictvím vzdělávacího obsahu, který je v RVP rozdělen do pěti oblastí. Členění do oblastí je pouze pomocné, vzdělávací obsah představuje vnitřně propojený celek. Směřujeme-li k očekávaným výstupům, které

RVP PV uvádí na úrovni oblastní, směřujeme zároveň k získávání klíčových kompetencí. Tyto očekávané výstupy jsou dále upřesněny v materiálu Konkretizované očekávané výstupy RVP PV. Tyto výstupy nám slouží jako vytýčený cíl i jako evaluační mechanismus ke kontrole našeho vzdělávacího působení.

Dle RVP PV (s. 11) jsou klíčové kompetence cílovou kategorií v podobě výstupů. Zahrnují soubory činnostně zaměřených a prakticky využitelných výstupů univerzálně použitelných. Jedná se o cílové stavy, k nimž směřuje veškeré vzdělávání s cílem vybavit jedince pro další životní etapy i celoživotní učení a vzdělávání.

RVP PV rozděluje klíčové kompetence na kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence činnostní a občanské .

Zatímco získávání klíčových kompetencí je celoživotní záležitostí, v předškolním věku si dítě osvojuje pouze elementární předpoklady, které jsou důležité pro jejich pozdější vývoj.

1. 3. Obecné vymezení úrovně klíčových kompetencí v předškolním vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje úroveň klíčových kompetencí dosažitelných v předškolním vzdělávání, které uvádím ve stručné formě:

1. Kompetence k učení

- dítě pozoruje, zkoumá, objevuje a všímá si souvislostí, experimentuje
- klade si otázky, hledá odpovědi
- zkušenosti uplatňuje v praktických situacích
- orientuje se ve světě lidí, kultury, přírody, techniky, jejich rozmanitosti a proměn
- všímá si dění kolem , raduje se z toho, co samo dokázalo a zvládlo
- je schopno dosáhnout výsledků, dokončit práci spontánním i vědomým učením

2. Kompetence k řešení problémů

- dítě si všímá dění i problémů kolem sebe, snaží se problémy i situaci řešit samostatně, náročné problémy s oporou dospělého
- k řešení využívá vlastní zkušenosti, cestu pokus omyl, zkouší, experimentuje, hledá nové varianty
- využívá logiky, chápe jednoduché algoritmy, zpřesňuje si početní představy,
- rozliší a volí funkční a nefunkční řešení
- započaté činnosti dokončuje, chápe, že neřešení problému nevede k cíli, uvědomuje si svou aktivitu a iniciativu, nebojí se chybovat při pozitivním ocenění

3. Kompetence komunikativní

- dítě ovládá řeč, vyjadřuje své myšlenky otázky i odpovědi , vede smysluplný dialog
- otázky a odpovědi vyjadřuje větami, umí vyjádřit vlastní názor
- dokáže vyjádřit své prožitky, pocity, nálady různými prostředky
- komunikuje kultivovaně, bez zábran
- průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá ke komunikaci
- využívá i jiné informativní a komunikativní prostředky

4. Kompetence sociální a personální

- dítě samostatně rozhoduje o svých činnostech, má svůj názor, uvědomuje si důsledky svého chování a jednání
- rozpozná vhodné a nevhodné chování , nespravedlivost, ubližování
- spolupracuje ve skupině, dokáže se prosadit i podřídit, respektuje dohodnutá pravidla, napodobuje prosociální chování svého okolí
- samostatně rozhoduje o činnostech
- dokáže se bránit, odmítnout, chápe odlišnosti lidí
- chápe, že konflikty je lepší řešit dohodou, násilí, ubližování, ponižování se nevyplácí.

5. Kompetence činnostní a občanské

- činnosti se učí plánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat

- má smysl pro povinnost, odhaduje rizika svých nápadů
- chápe, že se může rozhodovat samostatně, rozpozná své silné a slabé stránky
- dítě se zajímá o dění v jeho okolí, má zájem o druhé, spoluvytváří společná pravidla
- má představu o základních lidských hodnotách
- uvědomuje si , že činnost, pracovitost a podnikavost jsou přínosem a naopak lhostejnost, nevšímavost, pohodlnost mají nepříznivý důsledek
- chová se zodpovědně, dbá na zdraví své i ostatních (RVP PV s.12-14).

Podle RVP PV je úroveň kompetencí, které jsou děti předškolního věku schopné zvládnout, dána rozvojovou úrovní dítěte, reálnými možnostmi v chápání a ovládnutí sebe sama i okolního světa, dosud značně omezenými. Kompetence tedy zůstávají spíše na úrovni předpokladů, neboť dítě vstupující do role školáka teprve postupně dospívá ke schopnosti učit se vědomě, rozšiřovat a prohlubovat svou zkušenost nad rámec bezprostředního prožitku a objevovat svět v širších souvislostech. Dle Smolíkové (2009) je tedy včasné vytvoření a rozvoj elementárních předpokladů dětí předškolního věku základ pro vytváření klíčových kompetencí v dalších etapách vzdělávání a celoživotního učení.

Vzdělávající se jedinec si osvojuje nejprve elementární základy kompetencí, postupně je rozvíjí, obohacuje a zdokonaluje. Kompetence nabývají stále nových kvalit, které zvyšují jejich využitelnost v životě i v dalším učení (Smolíková,2009).

1. 4. Hodnocení KK v předškolním vzdělávání

K hodnocení dětí předškolního věku pedagogové nejčastěji využívají metodu pozorování, neboť díky pestrosti a dynamice každodenních činností dětí lze touto metodou odhalit u jednotlivých dětí jejich zájmy, schopnosti i stupeň jejich rozvoje . Systematické pozorování slouží pedagogovi ke sledování individuálního rozvoje i pokroků jednotlivých dětí (Smolíková, 2007).

Gavora (2010, s. 93) definuje metodu pozorování takto: *„Pozorování znamená sledování činnosti lidí, záznam (registrace nebo popis) této činnosti, její analýzu a vyhodnocení.“*

Pozorování pedagogem by mělo být záměrné, cílevědomé i systematické. Výhodnou této nejpřirozenější diagnostické metody je možnost přímého sledování realistických jevů, oproti tomu nevýhodou je značná časová náročnost (Skutil et al., 2011).

Učitelky mateřských škol využívají k záznamům dovedností předškolních dětí pozorovací archy nebo zvukové nahrávky, jež jim slouží k záznamu dětské řeči, a to ve všech oblastech. Audio či video nahrávky umožní opětovné sledování jevů a přispívají k jeho kvalitě. Pro předškolní pedagogy je rovněž k hodnocení dětí předškolního věku vhodná metoda škálování, díky které mají možnost zaznamenat intenzitu pozorovaných jevů u jednotlivých dětí (Skutil et al., 2011).

Jako kritéria hodnocení dětí předškolního věku v jednotlivých oblastech slouží učitelkám mateřských škol očekávané výstupy RVP PV (2005, s. 19 - 20) i materiál Konkretizované očekávané výstupy RVP PV, jež jsou od 1. 9. 2012 přílohou RVP PV. Rozpracovávají a upřesňují požadavky týkající se jednotlivých očekávaných výstupů, které dítě na konci předškolního věku zpravidla dokáže, a to v konkrétní podobě, která je pro dítě ukončující předškolní vzdělávání žádoucí (Materiál pro PV, č.j. MSMT-9482/2012-22). Musíme si ale uvědomit, že představují úroveň při ukončení předškolního vzdělávání. Pedagog pro hodnocení kritérií může využít materiál VÚP – Pedagogické hodnocení v pojetí RVP PV, kde jsou nabídnuta kritéria dle vývoje jednotlivých dovedností dětí.

1. 5 Potencionál lidových tradic pro rozvoj klíčových kompetencí

Všeobecně hlavním znakem kompetencí je jejich vazba k činnosti či praktickému výkonu. Konkrétní činnosti či praktický výkon stojí na začátku utváření kompetence a také na jeho konci. Kompetenci tedy jen získáváme činností, prožitkem, vlastní aktivitou, praxí a proto ji můžeme také v praxi lépe a snadněji uplatnit (Smolíková,2004).

Jedním z důležitých cílů výchovy v mateřské škole je rozvoj k hodnotám a tradicím, které vytvořili naši předkové a jsou klenotnicí našeho národa. Toto bohatství je třeba zachovat a

předávat z generace na generaci, připravovat se společně na různé svátky, oslavy a podporovat činnosti umožňující společné prožívání a vnímání těchto tradic a zvyků. Důležitým přínosem pro dítě je také vzájemné sdělování si zážitků při společných posezeních a akcích, hovořit o těchto tradicích. Tímto se rozvíjí osobnost dítěte, jeho individualita, citový postoj vůči ostatním lidem v jeho okolí, ale i světu kolem nás.

V čase svátečním činíme jiné věci než v čase všedním. Dovolí nám, abychom se měli na co těšit, něco očekávat, v onen slavnostní okamžik prožít pocit naplněného očekávání (Smolková, 2009).

V této části se zaměřím na otázku čím a jak mohou lidové tradice přispět k rozvoji klíčových kompetencí .

Kompetence k učení

Děti se učí texty básní, písní, říkadel a lidových pranostik, které mohou předvést na veřejnosti, v rodině (společné akce s rodiči, martinský průvod, vánoční besídka, zpívání u stromečku). Radost ze zvládnuté činnosti u dětí posiluje vztah k učení a motivaci pro příští činnost ("teď jsem to zvládnul a tak to zvládnou i příště ").

Při vytváření, tvoření, dramatizaci podporujeme soustředěnost, získání zkušeností díky prožitkům a využití těchto zkušeností příště (přednesením básně pro Mikuláše získání zkušeností pro další přednes na vánoční besídce, pečením posvícenských hnětýnek získání zkušeností pro pečení vánočního cukroví). Děti se mohou zdokonalovat při vytvářených činnostech - stříhání, lepení, malování pro další činnosti, podpora sebevědomí (dítěti se něco podařilo) vede k pocitu zvládnutí další činnosti a příležitosti mnohem lépe a ve větší míře (dokáže před všemi říci svůj názor, přednést báseň bez pomoci učitelek).

Kompetence k řešení problémů

Lidové tradice plně rozvíjí tvořivost, nápaditost tím, že dítě přemýšlí a samo vymýšlí jak a co ztvárnit, vyrobit, předvést a prezentovat, jak se zapojit do společné aktivity, akce. Slavení tradic ovlivňuje atmosféru v celé třídě, vznikají situace k vzájemné pomoci a spolupráci při řešení (rozdělování posvícenských hnětýnek, vánočních přání, určení kdo předá a poveze dožínkovou kyticí). Téma tradic lze využít i pro rozvíjení početních a matematických představ.

Kompetence komunikativní

Patří sem společné aktivity podporující společnou komunikaci, diskuzi, domluvu. Děti se obohacují o nové básně, písně, pořekadla, pranostiky a podporují komunikativnost, získané prožitky mohou dále pohybově, dramaticky či výtvarně ztvárnit. V komunitním kruhu mají možnost vyjádřit své pocity, prožitky ale i postřehy ostatních, obohacují si slovní zásobu, rozvíjí věty, vyhledávají si informace v knihách, časopisech, diskutují s rodiči. Dramatickou improvizací se děti mohou převtělit do jiné role, neverbální komunikace, po skončení činnosti mají možnost se slovně a výtvarně vyjádřit k tématu, co se jim povedlo, líbilo. Besedují v komunitním kruhu a zhodnocením dané činnosti podporují komunikaci, schopnost dorozumět se, rozšiřují slovní zásobu. Patří sem i schopnost sdělovat zážitky, prožitky, pocity, problémy

Kompetence činnostní a občanská

Lidové tradice vzbuzují zájem v dítěti, motivují ho, vytváří odpovědnost za své jednání, vytváří a posilují morální hodnoty ve společnosti, dítě má možnost svobodné volby (jakou roli chce hrát, jestli se chce zapojit a něčeho dosáhnout, něco vytvořit). Společné práce dětí lze využít k posílení prosociálnosti, spolupráce, každý vloží kousek sebe, podporujeme tvořivost, nápaditost k posílení sebevědomí a sounáležitosti. Podporujeme společné akce s rodiči v MŠ (vánoční dílna, besídka), dítě si uvědomí co je třeba zajistit, udělat, uklidit hračky, připravit pohoštění, překvapení, vystoupení. Klíčové kompetence rozvíjíme zapojením školky do jiných kulturních vystoupení a akcí (zpívání vánočních písní při rozsvícení vánočního stromečku). Děti se učí akceptovat místní podmínky, přiřazujeme dětem role, na které jsou připraveni dle individuálních potřeb možností dětí.

Kompetence personální a sociální

Lidové tradice mohou pomoci k vytvoření klidných a přátelských vztahů mezi dětmi, k prosociálnosti. Součástí této kompetence je také vytvoření a dodržování pravidel, přispívající ke klidné, vstřícné atmosféře. Dítě má potřebu cítit se bezpečně. Pokud umožníme dítěti podílet se na vytváření pravidel, lépe si je zapamatuje a jsou pro něj více srozumitelná. Pravidla děti provází celý den. Děti mají možnost vyjádřit svůj názor v komunitním kruhu např. po každém tématu děti mohou vyjádřit co se jim nejvíce líbilo, co by chtěly jinak atd. Děti se učí rozpoznávat dobré a špatné chování. Například v tématu o

svatém Martinovi si děti mohou uvědomit, jak Martin pomohl druhému, jak se uměl vcítit se do potřeb druhého, nebyl lakomý a uměl se rozdělit. Mohou si vyzkoušet různé role. Období Vánoc vede děti k ohleduplnosti, prosociálnímu chování k ostatním a touhou obdarovata potěšit druhé. Děti se učí spolupracovat, umět se podřídit ale i prosadit je-li to třeba. Při společných pracích se snaží respektovat druhé, vyslechnout jiný názor.

2 Tradiční české svátky a způsob jejich oslav

České tradice a svátky nás spojují s historií našich předků. Díky jejím znalostem pak dokážeme propojit minulost se současností a naučit se něco o sobě. Nejlepší je začít právě u dětí, neboť dětství patří k nejvýznamnějším obdobím lidského vývoje, poznamenává charakter člověka a jeho chování a předznamenává jeho život na celou dobu.

Jak uvedla Šottnerová (2009, s. 7) některé zvyklosti a obyčeje sice provádíme, ale většinou o nich víme jen málo a ani se je příliš nesnažíme pochopit. Jejich praktikování je tak povrchní, bez prožitku díky naší uspěchané době, pozměněnými hodnotami naší společnosti, civilizačními tlaky utlačující naší emocionalitu a její projevy. Oslava tradic, svátků a zvyků by měly být chvíle, při kterých se zastavíme a ohlédneme zpět, oslavíme život, poučíme se a pomyslíme na to, jaká bude naše budoucnost.

Správně to vystihl i Marce Gardy, jamajský novinář, když řekl: *„Lid, který nezná svou historii, původ a kulturu, je jako strom bez kořenů.“*

Nejdříve se zaměřím na význam a přiblížení historie vzniku tradic a zvyků, jak se zvyky dodržovaly, vyvíjely a měnily, neboť lidé často nevědí, jaký je původ a důvod zvyků, jaké legendy se k události vážou. Jsme svědky vytváření novodobých moderních tradic ale i dodržování jistých zvyklostí z minulosti. V historii lidových kultur naší společnosti najdeme spoustu odpovědí o původu lidových tradic a svátků.

Tvář každého národa tvoří jeho kultura a tradice, které během jeho existence vznikají a přinášejí se dále z generace na generaci (Šottnerová, 2005, s 5).

2. 1 Význam lidových tradic a svátků

Dle českého rčení člověk je tvor společenský, rád se sdružuje, a proto hledá vhodné prostředky, způsoby či motivaci, které by mu mohly být nápomocny ke sblížení. Staré zvyky a obřady mají tuto schopnost, shromažďují a stmelují rodinu i širší společenství např. panelový dům, vesnicí, či různé zájmové spolky.

Šottnerová (2009, s 7) ve své knize Lidové tradice vystihuje hlavní funkci starých zvyků a obřadů, tedy sdružování, stmelování lidí. *Lidová obřadnost – tradice, zvyky a rituály člověka provázejí od pradávna. Byly silným prostředkem ke stmelování rodiny, obce i celého národa.* Vnášejí lidem do našeho života jistý řád a pravidelnost, ale také radost, pospolitost a mravní hodnoty. Lidová obřadnost je pamětí národa, patří sem lidové tance, písně, slovesnost, zvyky a předměty, které jsou cenným dědictvím a můžou být zdrojem poznání, radosti, tvořivé inspirace i pro současného člověka. Souvisely úzce s vírou, přírodou. Přicházejí s každoroční pravidelností, v minulosti sloužily místo kalendáře, lidé se orientovali podle přírody, rituálů, tradic a zvyků.

2. 2 Historie lidových tradic

Život v minulosti určoval rytmus přírody, nejstarší zvyky a obyčeje vycházely z dlouhodobých pozorování proměn v přírodě v souvislosti se změnami ročních období. Tradice se často vázaly na běh slunce a proměny přírody během roku, nebo souvisely se zemědělstvím, které bylo hlavním smyslem obživy většiny lidí. Církev dokázala tradicím vtisknout ráz křesťanství, proto se tradice a zvyky dokázaly během několika staletí měnit (např. Velikonoce, Vánoce). Někdy byla stereotypnost lidí tak veliká, že katolická církev raději přijala některé obyčeje za své, místo aby proti nim bojovala. Součástí tradic mohou být lidové tance, písně, oděv, pokrmy nebo způsoby chování pro dané kraje či země (Vondrušková,2004).

Po staletí se zvyky a tradice začaly proměňovat. Převládaly křesťanské prvky zvláště od husitských válek. Katolická církev na to navázala po třicetileté válce tím, že v rámci rekatolizace českého lidu dotvořila proměnu mnoho svátků od rozpustilých zábav k umírněnější formě a oslavě spojené s půstem (Vondrušková,2004). V 19. století vstupují prvky měšťanské kultury a národního cítění. Jak uvádí Motlová (2010) v knize *Český rok od jara do zimy : Z českého národního obrození vzešel i zájem vědců a literátů o hmotou, slovesnou a duchovní kulturu českého lidu, o její vznik, vývoj, funkčnost a krajové varianty projevů.* Vlivem techniky a zprůmyslnění 20. století se lidové tradice rozplývají, mění význam a formu, četné pozůstatky přežívají (Motlová,2010). Teprve v době národního obrození se začaly výraznou formou odlišovat svátky v krajinách, kde se hovořilo česky a kde německy.

V dřívějších dobách si kronikáři všímali výhradně životů a osudů panovníka a církve, proto se nedochovalo mnoho údajů o vývoji tradic a zvyků. Nejvíce informací čerpáme samozřejmě z 19. století, ale o jejich pravdivosti lze pochybovat (Vondrušková, 2004).

Motlová (2010) rozděluje české svátky od jara do zimy dle přirozené chronologie roku hospodářského - od svatého Matěje k největším křesťanským svátkům Velikonocům, od svatého Martina k Adventu a od Vánoc k Masopustu, viz přehled českých svátků - jaro, léto, podzim, zima. Ať platil jakýkoliv kalendář, začátkem hospodářského roku bylo jaro, čas obnovujícího se života přírody a vykročení k nejdůležitějšímu vegetačního období pro zemědělství, k létu.

S návazností lidových tradic na přírodní koloběh, s neměnnou každoroční pravidelností sloužící v minulosti jako kalendář souhlasí také Šottnerová (2009), Langhammerová (2004), Vondrušková (2004), i když ve svých knihách začínají od nového roku, nového začátku, nikoliv od jara jako začátku hospodářského roku, začátku vegetačního období jako Motlová.

Přehled českých svátků z knihy Milady Motlové (2010) - Český rok od jara do zimy je seřazen dle školního roku od podzimu do léta a uveden v příloze č. 1.

2. 3 Nejvýznamnější svátky a jejich oslavy

Jak uvedla výstižně Šottnerová (2010) ve své knize, mnoho svátků známe, máme o nich podvědomí, ale víme o nich málo, neznáme hlubší význam a zvyklosti provádíme jen povrchně.

Šottnerová (2009) uvedla ve své knize nejznámější slavené české svátky církevní, novodobé, převzaté: Velikonoce, MDŽ, April, Filipojakubská noc (pálení čarodějnic), Máje, Den matek, Mezinárodní den dětí, Letnice- čištění studánek, Královničky, Svatováclavské poutě, Posvícení, Halloween, Památka zesnulých, Svatý Martin, Advent, Svatý Mikuláš, Štědrý den, Boží hod velikonoční, Svatý Štěpán, Silvestr, Nový rok, Tři Králové, Hromnice, Svatý Valentýn, Masopust. V následující části jsou podrobněji charakterizovány jen ty svátky, které se vztahují k praktické části práce.

2. 3. 1 Dožínky

„ Už jsou ženci před dvorem ... “(Vondrušková, 2004)

Dožínky se slavily všude tam, kde se pěstovalo obilí. Jsou to slavnosti sklizně obilí (Šottnerová,2009).

Dožínková oslava je starým obyčejem, neboť lidé závislí na zemědělské produkci se dokázali vždy radovat nad ukončením sklizně. Kořeny sahají až do pravěku, kdy dokonce lidé přinášeli zvířecí, či lidské oběti. Křesťanství tyto kruté prvky odstranilo a zbyly jen symbolické dary. Průběh slavnosti byl v posledních třech staletích podobný, na ozdobeném voze se z pole vezl poslední svazek obilí, kterému se říkalo baba, děd, nevěsta, konopička atd. Býval ozdobený květinami a pentlemi, mohl také být ozdobený jako ženská figura, někdy šli i muzikanti. (Vondrušková, 2004).

Důležitým zvykem byl „dožínkový věnec“ uvitý z obilných klasů pěstovaných druhů obilí, zdobený stuhami, polními květinami, bylinkami. Tvar věnce byl nejčastěji klasický, ale např. na Hané měl podobu koruny, v Čechách podobu slunce. Věřilo se, že má kouzelnou moc uzdravovat a ovlivňovat úrodu v příštím roce. Věnec lidé předali hospodáři či vrchnosti na statku a popřáli jim štěstí, zdraví a dobrou úrodu příští rok. Nechybělo pohoštění a večer tanec a zábava (Šottnerová,2009).

2. 3. 2. Svatý Martin (11. listopadu)

„Na den svatého Martina vesel se všescka rodina, alelujá ...“ (Vondrušková,2004)

Tvrdí se, že posvícenský oběd na svatého Martina býval nejbohatší v celém roce, patří sem i martinská husa. Znamá pranostika tvrdí, že Martin přijíždí na bílém koni, tedy že začíná padat sníh. Martin byl podle legendy nejprve římský voják, a nakonec biskup (Vondrušková,2004). Narodil se ve 4. století do rodiny římského důstojníka. Vstoupil nedobrovolně do císařské armády k jezdecku. Legenda praví, že jednou v zimě projížděl na bílém koni a potkal zmrzlého žebráka. Neměl nic, čím by ho obdaroval, než svůj červený plášť, rozťal ho svým mečem na půl a jednu polovinu dal žebrákovi. Rozdělil se s ním o teplo.

Následující noci měl vidění Ježíše oděného do jeho darovaného pláště. Tento okamžik změnil jeho život. Odešel od vojska, nechal se pokřtít a stal se poustevníkem, žil skromně. I když byl zvolen biskupem, způsob života nezměnil a tím byl oblíben. Po smrti roku 397 byl prohlášen za svatého. Jízdní vojáci uctívali Martina jako ochránce svého a koní, později i ostatních (řemeslníků, domácích zvířat, hus). Hlavní smysl legendy je v Martinově dobrém skutku, poctivosti. Jedná se o podzimní období, v přírodě ubývá světla i tepla. Blížící se Vánoce však přináší dobu, kdy se v lidských srdcích hromadí láska, štědrost, vnitřní teplo i světlo. (Šottnerová, 2009)

Ke svatomartinským zvykům patří doba hodování neboli posvícenská, vykrmily se husy na hostinu, pekly se martinské rohlíčky, hody končily honitbou. V dnešní době je svátek svatého Martina spojen s kulturními akcemi, příjezdem svatého Martina na bílé koni s popřáním všeho dobrého do dalšího roku, lampionové průvody, hostiny, atd. (Vondrušková, 2004).

2. 3. 3. Posvícení

„To je zlaté posvícení, to je zlatá neděle..“ (Vondrušková, 2004)

K posvícení patří hody a ty se konají od pozdního léta až do prvních ohlasů zimy. Podle legendy slavil první posvícení Šalamoun při svěcení svého chrámu v Jeruzalémě. V tento stejný den pak každý rok pořádal hostinu pro své známé na počest vysvěcení chrámu. Podle této legendy je posvícení výroční slavnost, která se slavila po svátku podzimního světce, kterému byl zasvěcen místní kostel. Tradičními symboly posvícení jsou uklizený dům, napečené koláče, množství jiných dobrot, pečená husa se zelím a bramborovým knedlíkem, pivo. Posvícení bylo jedním z nejoblíbenějších svátků prostého lidu, neboť zároveň oslavovalo ukončení prací na poli. U rodinného stolu je plno jídla, pití, veselo a večer taneční zábava. Císař František Josef II. vydal roku 1787 nařízení, aby sjednotil oslavy po celé zemi, že k posvícenským oslavám patří termín po svátku sv. Havla okolo 16. října. Lidé tedy oslavovali nejen „císařské“ posvícení, ale i havelské a ještě svoje. Mládenci chodívali po vsi, zpívali a hráli, zvali děvčata k tanci, dostali pohoštění, každý kraj měl své vlastní recepty na koláče. V řadě míst se konaly krvavé oběti – shazování kozla nebo berana, stínání kohouta, mlácení kačera atd. (Šottnerová, 2009).

Posvícení začínalo v neděli a ohlašovalo se praporem. Po návštěvě dopolední bohoslužby byl posvícenský oběd, nejnákladnější a nejbohatší jídlo v roce. Maso dostali i ti nejchudší, muselo být dost pro všechny, oběd mívával až 6 chodů. Pozvání na posvícení bylo zvykem oplácet. Dnes je spojováno také s jarmarky a kulturními akcemi.

Ukázka pozvánky: *„Přijď ty, kmotře, i s kmotřičkou v neděli ráno,
já vás zvu na posvícení, bude vám přáno,
masa dost i jitrnic, jelita a ještě víc,
od jídla nebude scházet, věř mi kmotře, nic. (Motlová,2010)*

2. 3. 4. Mikuláš

„ Jest památka Mikuláše, našeho štědrého dárce...“(Vondrušková,2004).

Mikuláš žil ve 3. a 4. století. Traduje se, že byl vychován v křesťanské víře, zdědil po smrti rodičů velké bohatství. Protože se chtěl stát knězem, rozdal své dědictví chudým a potřebným (Motlová,2010). O jeho dobrých skutcích se vyprávějí mnohé historiky. Pomohl například muži, který se zadlužil, a aby se vyplatil, chtěl poslat své tři dcery do nevěstince. Mikuláš se o tom však dozvěděl, vyhazoval otevřeným oknem do ložnice dívek tři noci za sebou peníze nejen na zaplacení dluhů, ale i na věno dívek. Další část majetku rozdal chudým a vydal se na pouť do Palestiny, kde zrovna zemřel místní biskup. Jeho nástupcem měl být ten, kdo první vstoupí zrána do chrámu a tak se stal Mikuláš biskupem v Myře.

V předvečer svátku svatého Mikuláše chodí snad v každé vesnici či městě skupiny v maskách a představují Mikuláše, čerta a anděla. Tento obyčej přežil staletí a je velmi oblíbený, na tento svátek nikdo nezapomíná. Rozpustilé mikulášské maškary obcházely domácnosti už ve středověku, středověcí Mikuláši se ovšem nepodobali dnešním. Šlo o podobné masky, které chodily při příležitostech celé zimy. Např. v okolí Litomyšle se skládal hlučný mikulášský průvod z mládenců oblečených do vojenských uniforem jako husaři se šavlemi, myslivci s puškami, Turci s turbany. V průvodu byl i biskup s berlou a andělci, nechyběl ani jezdec, kominík, smrtka, atd. Zvláštní masku jménem klapačka měli hajduci, kteří chránili svatého Mikuláše. Kdyby v průvodu nebyl anděl a biskup, mohl připomínat masopust (Vondrušková,2004).

Z legendy o štědrosti Mikuláše se zrodil zvyk dávat v předvečer jeho svátku, tedy 5. prosince, dětem dárky. V předvečer svého svátku Mikuláš sestupuje z nebe po zlatém žebříku a chodí k dětem, má pro ně dárky a ví, kdo je hodný a kdo zlobil, má knihu, kdo zlobil. Dříve rozdával hodným dětem jablka, ořechy, perníky či sladkost, dnes přibyla i čokoláda, knížky, drobné hračky. Mikuláš po dětech chce, aby mu zazpívaly píseň či řekly báseň. Mikuláš představuje bělohlavého, bělovousého muže s laskavou tváří, s berlou v ruce a na hlavě špičatou čepici s křížem. Může mít bílé roucho či červený plášť. Nechodí sám, doprovází ho anděl a rohatý čert (Motlová,2010).

2. 3. 5. Vánoce

„Čas radosti, veselosti světu nastal nyní ...“ (Vondrušková,2004)

Vánoce jsou pro lidi nejkrásnějšími svátky v roce, přestože pro křesťany jsou významnější Velikonoce. Staré tradice se mísí s novými zvyky, vánoční dny mají zvláštní atmosféru štěstí, rodinné pohody, rozjímání a nostalgie. Nechybí zde dobré jídlo, radost z dárků a ozdobený vánoční stromek se světly svíček, betlémy a koledami. Pro křesťany znamenají oslavu narození Božího syna, vyvrcholení adventního půstu (Vondrušková,2004).

Všichni je známe jako oslavy narození Ježíše, ale původně představovaly pohanské slavnosti. Už ve starověkém Římě se konaly slavnosti okolo 21. prosince, nazývaly se saturnálie, neboť byly zasvěceny bohu Saturnovi. Nejprve se jednalo o oslavy jednoho dne, později trvaly od 17. do 23. prosince. Lidé se navštěvovali, jedli a pili, dávali si dárky. Byly velmi významné pro lidi, neboť se lidé zbavili společenských rozdílů a i chudí si mohli hrát na bohaté.

Nejvíce se přibližují dnešním Vánocům pohanské oslavy Boha Mitry, které se konaly v noci z 24. na 25. prosince, což souviselo se zimním slunovratem. Den je nejkratší a noc naopak nejdelší. Toto datum souvisí se zimním slunovratem, kde je den nejkratší a noc nejdelší z celého roku. Lidem se zdálo, že v období od 21. do 24. prosince Slunce stojí a věřili, že toto Slunce jim odnese úrodu. Později se objevil Kristus, sestoupil na zem, aby všem nevěřícím zajistil nesmrtelnost. Ke Kristovu životu vznikla řada legend o jeho narození, byl určen den, kdy pohané uctívali Mirthu. Církev zvažila, že tak významný svátek narození Krista potřebuje

spoustu příprav. Nařídila tedy třicetidenní půst kromě sobot a nedělí. Toto období se označilo názvem advent (Tinková, 2010).

„Na Štědrý den o půlnoci šli od Východu Mudrci ....“ (Vondrušková, 2004)

Zpočátku oslavy probíhaly vesele a bujaře, ve středověku však zvažněly a barokní kultura je změnila. Dnešní Vánoce jsou ovlivněny tradicemi, které vznikly v 19. a 20. století. I přes veškeré události a změny nám zůstává v podvědomí stále příběh o narození Ježíška. Běžné vánoční svátky slavíme 3 dny a to Štědrý den, Boží hod a svátek svatého Štěpána. Církevní Vánoce trvají od Kristova narození o svaté noci 24. na 25. prosince do Božího hodu vánočního 25. prosince, pokračují svátky svatého Štěpána 26.12, Jana Evangelisty 27.12., Mládětek betlémských 28.12., Nového roku a svátků tří Králů (Motlová, 2010).

Štědrý den připadající na 24. prosince předchází dnu narození Ježíše, žádný svátek není tak významný jako tento. Vše je slavnostně připraveno a uklizeno, hlavní výzdobou byl betlém, teprve později ho začal nahrazovat vánoční stromeček. Přes den se lidé snažili držet půst, aby večer viděli zlaté prasátko. Tento zvyk se dodržuje ve většině domácností dodnes. Po štedrovečerní večeři všichni lidé šli do kostela na půlnoční mši (Vondrušková, 2004). Boží hod vánoční se u starých Římanů slavil na počest boha Slunce Mitry, později, díky křesťanům, bylo na tento den stanoveno narození Ježíše Krista.

„Narodil se Kristus Pán ...“

Druhý svátek vánoční připadá Svatému Štěpánovi 26. prosince, který byl prvním křesťanským mučedníkem, tímto získal pro svůj svátek den, který následuje hned po nejvýznamnějšímu dni Vánoc. Apoštol svatý Jan Evangelista byl Kristův úředník, pečoval o Kristovu matku po ukřižování tedy 27. a 28. prosince připadá svátek mládětek ve smyslu malých dětí, které dal palestinský vládce Herodes vyvraždit, neboť zjistil, že se v Betlémě narodil Ježíš a věštba předpovídala narození nového vládce (Tinková, 2010).

Dnešním symbolem Vánoc je především vánoční stromeček a betlém. Strom je symbolem nového života. První zmínky o zdobení stromečku byly z roku 1570 z Německých Brém. Dříve se na stromek věšela jablka, datle, ořechy, ozdoby vyrobené z papíru. Až po 19. století hovoříme o zdobení stromečku u nás. Betlém je symbolem prvních Kristových dní po

narození na motiv nápadu italského mnicha Františka z Assisi, který postavil betlém v roce 1223. Novějším symbolem je vánoční kapr, který je součástí štědrovečerního menu a spadá do 50. let 20 století (Tinková, 2010). Velmi důležitou roli Vánoc tvoří koledy, které ukazují, že obřady koledování jsou důležitým symbolem Vánoc, k nimž patří chvála a radost. První tři koledy zachytil Čech Jan z Holešova a to: koledu kněží s obrazem Syna Božího, lidovou koledu a noční hlučnou koledu.

Jak uvádí Motlová (2010, s.267) každá rodina má svou tradici, kterou každý rok dodržuje. Staví se stromeček, peče se cukroví, zdobí se byt, věší se jmelí. Jmelí nám má přinést do domu štěstí a pod zavěšeným jmelím mají chlapci políbit dívku. Dále se v rodinách dodržují různé zvyky. Např. rozkrojují se jablíčka, aby měla hvězdicové uspořádání jadérek, lije se olovo do vody, hází se botou nebo při štědrovečerní večeři nikdo nesmí vstát od stolu, aby rodina v životě neměla smůlu. Hlavním dnem Vánoc je pro všechny Štědrý den, mnoho rodin dodržuje půst, aby viděly zlaté prasátko, večer se všichni těší na štědrovečerní večeři v podobě smaženého kapra a bramborového salátu. Po večeři se děti nemůžou dočkat rozbalování dárků.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Výzkumné šetření

Cílem bakalářské práce je vyzdvihnout a podpora významu národních tradic v životě mateřských škol a jejich využití pro rozvoj klíčových kompetencí.

Pro výzkumné šetření jsou vytvořeny tematické vzdělávací celky, vycházející z lidových tradic, které budou následně zrealizovány v MŠ a vyhodnoceny z hlediska přínosu pro rozvoj klíčových kompetencí. Předem bude zpracován evaluační plán, kde se určí kritéria klíčových kompetencí.

Cíle praktické části:

- 1) Rozvíjet klíčové kompetence u dětí předškolního věku ve vybrané MŠ.
- 2) Sestavení tematického celku k zachování a podpoře lidových tradic a následné zrealizování a zhodnocení jeho přínosu.
- 3) Zjistit, zda zrealizovaný program v konkrétní MŠ přispěl zvolenými činnostmi a aktivitami k rozvoji klíčových kompetencí u dětí předškolního věku.

3. 1 Výzkumné otázky:

1. Jak děti reagují na konkrétní lidové tradice a na aktivity s nimi spojené (zda je činnost baví, zda upřednostňují některé činnosti před ostatními /např. prožitkové, pohybové/, které vzbuzují největší zájem u dětí a děti je chtějí opakovat)?

2. Jak byly u dětí naplňovány základy klíčových kompetencí ?

a) Jaké mají děti poznatky o oblasti lidových tradic a zvyků?

b) Jaký je přínos pro jednotlivé okruhy klíčových kompetencí ?

- Jaké poznatky o lidové tradici děti během celku získaly? Jaké přetrvaly i po časovém odstupu (k učení) ?

- Jaký zájem měly o poznatky spojené s tradicí (k učení)?
- Jaký mají vztah k lidovým tradicím a pocit sounáležitosti s místem, kde bydlí (činnostní a občanské) ?
- Jaký mají vztah k přírodě (činnostní a občanské) ?
- Jak využívají při činnostech vlastní fantazii, tvořivost, představivost – mají vlastní nápady, vyjádří slovně nebo jinak svou představu, nebojí se tvořit z různých materiálů (k řešení problémů, komunikativní) ?
- Jak dokáží řešit problémy?
- Jak rozvíjí samostatnost při praktických činnostech (sociální a personální) ?
- Jak rozvíjí komunikační schopnosti, schopnost sdělovat zážitky, schopnost kultivovaného projevu (komunikativní) ?
- Jaké přínosy, hodnoty si děti odnášejí do života (činnostní a občanské) ?

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Navrhovaný program sledující přínos lidových tradic pro klíčové kompetence dětí předškolního věku, byl realizován ve vesnické jednotřídní mateřské škole v Jihočeském kraji. Ve věkově heterogenní třídě je 24 dětí. Výzkumný vzorek pro pozorování tvořila celá skupina třídy, pro individuální zjištění poznatků o tradicích před a po realizaci TC byla vybrána skupina 10 dětí : 5 dětí ve věku 5-7 let (3 dívky, 2 chlapci) a 5 dětí ve věku 4-5 let (1 dívka, 4 chlapci). Výzkumné šetření bylo realizováno v období podzim – zima 2015.

3.3 Metody výzkumného šetření

Pro výzkumné šetření byly použity tyto metody:

- 1) pozorování
- 2) rozhovory s dětmi
- 3) nestandardizovaný orientační test

1) Pro svou práci jsem zvolila zúčastněné i nezúčastněné pozorování. Zúčastněné pozorování jsem mohla provádět při realizaci navrhovaných činností, ale i při rozhovorech s dětmi nebo filozofování. Nezúčastněným pozorováním jsem mohla sledovat děti při volné hře, pobytu venku nebo při komunikaci s rodiči. Hlediska pro pozorování vyplývají z výzkumných otázek výše a konkrétních cílů realizovaného programu.

2) Rozhovory s dětmi byly prováděny při samotných činnostech nebo jako zhodnocení navrhovaného celku. Rozhovory byly skupinové, nestandardizované. Důležitost byla kladena na vzájemnou inspiraci a doplňování dětí, aby děti mohly vyjádřit svůj názor. Jak uvádí Švarcová (2005) ve své knize nestandardizovaný rozhovor je velmi pružný, směřuje ke konkrétnímu cíli, ale cesty a prostředky k jeho dosažení nejsou předem stanoveny. Dále byly pro zjištění poznatků dětí o tradicích provedeny individuální rozhovory s dětmi před realizací každého tematického celku a po ní v rozsahu 3 otázek pomocí posuzovací škály.

3) Nestandardizovaný orientační test obsahuje 5 základních obrazů jednotlivých tradic, které jsou součástí realizovaného programu. Ke každému obrazu náleží 2 obrazy vedlejší. Jeden k tématu patří, druhý ne. Dítě má za úkol z vedlejších obrazů vybrat ten, který s tradicí souvisí, a přiřadit ho (viz příloha č. 2).

4 Vzdělávací program vycházející z lidových tradic

Při sestavování tohoto programu jsem se zaměřila nejvíce na rozvoj klíčových kompetencí. Jejich uvedení u jednotlivých konkrétních cílů napomáhá kontrole zastoupení klíčových kompetencí v programu. Přiřazení kompetencí k cílům je jen pomocné, neboť jednotlivé kompetence se navzájem prolínají.

Program má 5 témat - Dožínky, Posvícení, Svatý Martin, Mikuláš, Vánoce. Pro každé téma jsou stanoveny cíle, navrhované činnosti a hodnocení v podobě výsledků pozorování. Nakonec bude zhodnocen a vysledován přínos lidových tradic pro klíčové kompetence. Tématický celek je vždy navrhován tak, aby směřoval k naplňování očekávaných výstupů dle RVP PV a tím i ke klíčovým kompetencím.

V nabídce aktivit se nejvíce zaměřím na rozvoj následujících KK: *

- znát tradice, jejich symboly a znaky (k učení)
- využívat novou slovní zásobu spojenou s tradicemi (komunikativní, k učení)
- souvisle se vyjadřovat, dbát na kultivovaný projev (komunikativní)
- učit se ovlivňovat svou vlastní situaci při rozhovorech např. jak si připravit radostné Vánoce. (sociální a personální, činnostní a občanské)
- všimnout si změn v přírodě, vlivu počasí na přírodu, života našich předků (činnostní a občanské)
- spolupracovat na výzdobě MŠ, být aktivní při činnostech (činnostní a občanské)
- vážit si života ve všech jeho formách a dobách (činnostní a občanské)
- uplatňovat elementární poznatky o činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a práci lidí. Na příkladech porovnávat minulost a současnost. (k učení, činnostní a občanské, sociální a personální)
- všimnout si nového života v přírodě (k učení, činnostní a občanské)

- projevovat zájem (pozorovat, vyhledávat aktivity o tématu) o život náš i našich předků a s tím spojené oslavy a tradice (k učení)

- vyjádřit mravní ponaučení související s tradicí (sociální a personální, činnostní a občanské)

4. 1 Tematický celek : Dožinky

Dožinky vnímáme jako oslavu a poděkování za sklizeň, ukončení těžké práce na poli a využití plodin. Největšími symboly jsou výroba dožínkové kytice nebo věnce společná oslava s rodiči u ohně a pečení brambor.

Cíle : poskytnout dětem poznatky o práci dospělých na venkově v podzimním období, poznat druhy prací související s úrodou, pochopit význam a výsledek lidské práce . Dále seznámit děti s dary podzimu, druhy plodin a obilnin, využití všech smyslů (chuť, hmat, čich) , procvičení a upevnění početních pojmů, prostorových pojmů. Dále je důležité umět vyjádřit své představy a prožitky, procvičit si řeč v podobě učení se krátkých textů. Spolupráce na výzdobě školky a manipulace s přírodním materiálem. Umět spolupracovat s ostatními při praktických činnostech - otisky, stříhání, lepení, prohlubování hudebních dovedností. Upevňování vztahu k přírodě a okolí.

Činnosti jsou navrženy pro rozmezí 2 týdnů, poslední den v týdnu je shrnutím poznatků z celého týdne, diskutujeme s dětmi o zážitcích, co se jim líbilo a nelíbilo, co je zaujalo a vyhodnocujeme průběžně s případnou reakcí na požadavky dětí a oblíbené činnosti.

Návrh činností :

- pozorujeme práci na poli, práci zemědělských strojů a jejich smysl, uvědomujeme si rozdíl práce dříve a dnes
- rozeznáváme různé druhy obilí, plodin a jejich využití, zpracování
- návštěva pole a následná výstava obilnin, plodin
- zkusíme si práci spojenou se vznikem mouky - drtíme obilí mezi kameny
- debatujeme v kruhu nad příslovím "Bez práce nejsou koláče".

- vyrábíme dožínkovou kytici společnou prací - svázáním různých druhů obilí a barevných stuh.
- návštěva místního zemědělského družstva a předání dožínkové kytice s přáním štěstí, zdraví a dobré úrody v příštím roce předsedovi družstva. Děti kytici převáží na trakaři.
- hraní na hudební nástroje a zpívání v průběhu oslav i při cestě do družstva
- na velký arch papíru vytváříme pole- lepíme a dokreslujeme obilí
- do řádek dokreslujeme zeleninu dle požadovaných teček, počtu - brambory, mrkve, řepa
- otisky plodin do pytlů, tiskátka z brambor dle fantazie
- cvičíme a upevňujeme správné držení těla -jak roste rostlina na poli, změny počasí, cvičení s bramborou, závodíme v kutálení brambor klacíkem
- vyzkoušíme si sklizeň brambor a porovnááme a třídíme je dle velikosti
- vymýšlíme možnosti zpracování mouky, brambor
- přiřazování reálných produktů k polním plodinám dle obrázků- zpracování produktů
- výroba bramboráků- proces loupání, mytí, strouhání, přidání přísad, ve spolupráci se školní jídelnou pečení placek
- hrajeme pohybovou hru „Cibulěnka, Brambora “
- improvizace pohádky " O Řepě", využití převleků, matematické pojmy-před, za, ..
- beseda „ Jakou roli bych chtěl hrát v pohádce a proč ?“
- posloucháme a přednášíme báseň s pohybem – „Princeznička na bále“
- pokus s kukuřicí- příprava kukuřičných pukanců , co se stane ?
- výstava zeleniny ve třídě- „Poznáš zeleninu, která roste na našich polích a zahradách?“ Pojmenování zeleniny podle vzhledu i hmatu.
- společná akce s rodiči- dožínková slavnost- ohýnek, pečení brambor, jablek, kukuřice, dodržujeme bezpečnost, u ohně tančíme a zpíváme známé písně
- úkol pro rodiče s dětmi – vytvořit jakékoliv zvíře z brambor

Výsledky pozorování:

Děti se aktivně zapojily do všech činností, práci vždy dokončily. Nejvíce je zaujaly skutečné prožitky a činnosti - pokus s rozmělněním obilí na mouku, výroba bramborových placek-

bramboráků, výroba popcornu a sledování změny pukání kukuřice včetně ochutnávky a také společná oslava s rodiči s pečením brambor, kukuřice a jablek, i když se na oslavu dostavil jen malý počet dětí s rodiči. Byl tedy splněn tedy požadavek prožitkového učení. Jelikož letos byly žně dříve, měli jsme problém se sehnáním klasů na dožínkovou kytici. Děti tedy tyto klasy nenatrhalý samy. Velkým zážitkem a oslavou bylo také předání kytice předsedovi družstva, který nám poděkoval umožněním exkurze v družstvu, prohlídkou uložených plodin a obilí. Děti dobře spolupracovaly a dohodly se na střídání při převážení kytice. Velmi je zaujal závod v pohánění bramboru tyčí, kde projevily svou samostatnost a zamýšlely se nad způsobem provádění. Tuto činnost si děti vyžádaly druhý den zopakovat. Děti měly možnost se aktivně zapojit, rozvíjet svou fantazii a zamyslet se nad daným tématem při společných besedách. Jen několik dětí přineslo a splnilo úkol s rodiči vyrobit zvíře z brambor, ale výrobky byly krásné a velmi originální (ryba, ježek, jelen, šnek). Je tedy třeba více podpořit součinnost s rodiči a zamyslet se nad rozsahem navrhovaných činností.

Plánovaných činností bylo mnoho, nestihli jsme provést otisky brambor a výrobu tiskátek z brambor, dle obrázků přiřazování reálných produktů k plodinám.

Tradice s příchodem zimy – Svatý Martin, Posvícení, Svatý Mikuláš

4. 2 Tematický celek : Svatý Martin

Legenda o svatém Martinovi by měla vést dospělého i děti cestou vzájemné pomoci a pozornosti k potřebám druhého. Největšími symboly jsou plášť, kůň, martinské rohlíčky a pranostiky spojené s tímto obdobím, počasí.

Cíle: Pochopit a uvědomit si význam tohoto svátku. Seznámit děti s lidovými tradicemi spojenými s příchodem zimy, uvědomit si krásu lidových tradic a moudrost lidových pranostik vztahujících se ke svatému Martinovi. Poznat mravní sílu pověsti o svatém Martinovi. Seznámit děti s charakteristickými znaky počasí v tomto období. Rozvíjet tvořivost dětí a schopnost vyjádřit své myšlenky a zážitky slovně a výtvarně. Poznat význam spolupráce, např. se školní jídelnou, obcí (Svatomartinská slavnost). Rozvíjet řečové schopnosti (slovní zásoba, vnímání čteného i mluveného projevu, pranostiky), vytvářet povědomí o sounáležitosti se světem lidí, lidskými kvalitami a morálkou.

Návrh činností :

- vyprávíme pověst „O svatém Martinovi “, diskutujeme v kruhu o správném chování, odvaze – příklad svatého Martina
- čteme lidové pranostiky a zamýšlíme se nad nimi
- dokážeš vysvětlit lidovou pranostiku ? „Svatý Martin na zimu veze bílou peřinu. Přikryje s ní celou zem, aby bylo teplo všem.“ Co je bílá peřina?
- nacvičujeme a zpíváme píseň „Svatý Martin“ (Kafomet str.37)
- zpíváme a posloucháme písně o koních –„Já mám koně, Dej kobylám, to ti povídám, Když se zamiluje kůň“.
- stavíme z krabic, kostek, stavebnic stáje pro koně
- stavíme si hospodářství, řešíme, která zvířata mohou být u sebe, kudy povede cesta na pastvu, kde ukládáme seno aby nezmoklo, kde vezmeme vodu atd.
- hra se zvuky- hledají se dvojice dle zvuku – jeden maminka, druhý mládětko, najdou se podle stejného zvuku (kravičky – BÚ)
- cvičení ve dvojicích – jeden kůň, druhý jezdec – důležitost spolupráce dvojice (využití obruče)
- cvičíme koně – orientace v prostoru, pohotovost na signál- nad, pod, vedle , běh, chůze...
- dostihy pro koně - zvládnutí překážek (překážková dráha)
- pozorujeme a zaznamenáváme změny přírody a počasí (vytváříme kalendář počasí), zvolená dvojice vybere správnou kartu počasí, okomentuje počasí a přilepí do kalendáře
- pohybové ztvárnění počasí – déšť, kroupy, vítr, vichřice, slunce.
- výroba koně – vystřížení tvaru, vymalování, nastříhání vlny dle fantazie, procvičení počtů 1-5, volnost při výběru barev, délce, nalepení vlny
- hra „Na mládětko“- zopakování si názvů mláďat zvířat a pohybové ztvárnění
- pečení „perníkových koní “- přísady, práce s těstem, vykrajování, upečení ve školní jídelně
- zdobení perníčků po staročesku – využití mandlí, výběr různých barev- slovní zdůvodnění volby zdobení

- píseň „Jede zima, jede“- děti ve dvojicích. Jedno dítě uprostřed obruče představuje koně a držet se obruče, druhé dítě představuje paní zimu, běhají po třídě, poté se vymění.
- vytváříme společnou práci papírové hodiny pro ukončení letního času, pomocí cvočku přiděláme ručičky
- „Svatomartinská slavnost “ ve večerních hodinách, loučíme se se starým časem, zopakování legendy o svatém Martinovi, zpěv písně „Svatý Martin“- využití hudebních nástrojů , symbolické otočení hodin ve smyslu loučení se s letním časem , lampionový průvod vesnicí, kde na děti čeká překvapení – Svatý Martin přijede na bílém koni, přiveze dětem malý dárek – perník a vyjádří své přání pro všechny. Možnost pohladit si koně, sdělit svá přání a myšlenky svatému Martinu, zpívání písní o koních.
- úkol pro rodiče s dětmi – vytvořit lampion, lucernu na lampionový průvod
- rozhovor o Svatomartinské slavnosti, co se komu líbilo, nelíbilo, co děti zaujalo, jaký byl svatý Martin..., kreslíme zážitky, následná výstava prací.

Výsledky pozorování:

Děti velmi zaujala legenda o poctivosti a kamarádství Svatého Martina. Při otázce, jak bychom my mohli pomoci kamarádovi vymýšlely spoustu zajímavých nápadů. Společně jsme se domluvili na úkolu pro tento týden – vykonat alespoň jeden dobrý skutek pro ostatní. Děti velmi rády pracovaly s těstem na perníčky, a pak je s chutí ozdobily a odnesly maminkám. Celý týden se těšily na lampionový průvod a příjezd sv. Martina na Svatomartinské slavnosti. Velmi je bavily hry na koně, stavění ohrad a stájí. Při sledování počasí děti navrhovaly více řešení a musely se domluvit na jedné variantě, kterou zaznamenaly do kalendáře změn počasí. Pro velký zájem jsme tématu počasí věnovaly více času, rozšířili nabídku o hry s padákem- mrakem, jeho smršťování, roztahování, pluje po obloze, kde děti musely dbát na kooperaci. Dále jsme zařadili koloběh kapičky a vysvětlení změn počasí. Pro velký zájem dětí o koně jsme šli navštívit a nakrmit živé koně s přednáškou o chovu koní, jak se o ně starat, co potřebují. Děti dostaly velké překvapení – mohly se na koni povozit, vykartáčovat ho a nakrmit.

4. 3 Tematický celek : Posvícení

Posvícení je oslavou ukončení polních prací, radost z bohaté úrody. Symboly posvícení jsou napečené koláče, hnětýnky, husa, veselost a tanec, setkání s příbuznými a kamarády.

Cíle : Pochopit význam tohoto svátku a poznat hlavní symboly . Pochopit význam lidské práce a vážit si výsledků práce jiných lidí. Umět zazpívat píseň: „ To je zlaté posvícení “ , dle fantazie doplnit text jiným slovem, adekvátně rozšiřovat slovní zásobu a aktivně ji využít, rozvíjet dětskou hravost, představivost, fantazii, rozvíjet samostatnost v praktických činnostech-stolování, příprava jídla, ochutnávka, smyslové vnímání. Osvojit si poznatky o pokrmech patřících k danému tématu, podporovat aktivní postoj ke světu, vytvářet povědomí o kulturním prostředí. Posilovat prosociální chování .

Návrh činností pro zkoumanou oblast:

- dopis od babičky- „Milý Vašíku. Příští týden máme u nás posvícení. Bude veselo, koláče, hnětýnky a husa. Určitě přijed'. Líbá tě tvoje babička.“- učíme se text, šeptáme, křičíme, zesilujeme, zeslabujeme, vytleskáváme po slabikách
- hrajeme hru „Tichá pošta“ – posíláme slova související s posvícením - veselo, koláče, husa
- besedujeme nad významem „ Posvícení“
- seznamujeme děti s lidovou tradicí posvícení a symboly posvícení – posvícenské koláče, místní speciality, taneční zábavy, průvody s maskami
- seznámení dětí s místními tradicemi – pečení hnětýnek
- výroba těsta na hnětýnky, vykrajování, upečení ve školní kuchyni, zdobení čokoládou.
- nacvičujeme píseň „ To je zlaté posvícení “
- tanec v kruhu na píseň „ To je zlaté posvícení “, místo slova pečeně v písni vymýšlíme jiné jídlo, které mají děti rádi. Doplníme pohybem,všichni, kdo mají rádi toto jídlo např. lívance, pohladí si břicho
- pohybová hra „ Posvícení “ – děti poskakují do rytmu písni To je zlaté posvícení a poskoky se pohybují z místa libovolně prostorem. Na slova „Máme maso“ se chytí s kamarádem do dvojice proti sobě a zatočí se.

- svážíme obilí do mlýna – potřebujeme mouku do koláčů a hnětýnek – běh s pytlí (polštáři) – štafeta. Starší děti v zástupu – přejímání pytle nad hlavou, pod nohama atd.
- úvahy nad tím, jak by mohl vypadat posvícenský koláč- různé ztvárnění, využití přírodnin – lepení na karton.
- otázka : „Víš, z čeho se dělá těsto na posvícenské koláčky ?“
- rozhovor co všechno patří do těsta, improvizace.
- píseň – „ Ta naše maminka ráda mě má, dnes peče koláče, jistě mi dá .“
- veselý koláček- výtvarné ztvárnění, představivost- pomocí proužků a kruhů vytváří děti koláče s hlavou, rukama, nohama dle vlastního výběru. Detaily dokresleny špejlí . Břicho udělají dle náplně – tvarohová, maková, jahodová... Následná výstava prací a pojmenování koláčkové postavy.
- úklid jako příprava na slavnost – improvizace prací, co bychom mohli vylepšit ve školce?
- rozhovor v komunitním kruhu – putuje opravdový koláček – Pomáháš někdy při vaření či pečení mamince ? Jak bychom jí mohli pomoci?
- přijela pouť – zábavné hry – strelování se míčkem do plechovek (střelnice), roztočení kola – „Kolo kolo mlýnské „ (kolotoč), děti v zástupu jednou jako vláček překážkovou dráhou (horská dráha).
- koláč pro zvířátka – krouživé pohyby tužkou- těsto kyne od středu k okraji. Tužka se změní ve váleček- válíme těsto (tužku) po papíře nahoru a dolů, rozdělování nakresleného koláče na určený počet dílů.
- velké hody – společná oslava – děti dle fantazie vytvoří své oblíbené jídlo z přírodních materiálů, společná příprava slavnostního stolu a slavnostní oběd. Slavnostní oblečení – chlapani papírový klobouk, děvčata sukně. Tanec dle hudby a oslava ukončení prací.

Výsledky pozorování :

Toto téma bylo velmi bohaté na prožitky a zkušenosti dětí. Děti celý podzim pozorovaly práci na polích, sklizeň obilí. Už věděly, jak se připravuje mouka. Nejvíce je zaujala práce s těstem a moukou. Měly možnost mouku přesypat, vážít, plnit do hrnečků, mističek dle receptu,

poznat druhy mouky, děti velmi bavilo příprava vlastních hnětýnek a následné zdobení čokoládou, kterou rády ochutnávaly. Dětem bylo umožněn velký prostor pro samostatnost při práci s těstem, domlouvaly se na nejlepším řešení. Problém nastal při uklízení, které nám zabralo více času a odcházeli jsme déle ven. Moc se jim povedlo výtvarné ztvárnění veselého koláčku a velmi mě překvapila chuť dětí do uklízení na připravované hody. Běh s polštáři jako pytlí mouky jsme musely vícekrát opakovat pro zájem a děti měly možnost navrhnout nové řešení. Při vymýšlení jídel v písničce „ To je zlaté posvícení “ děti nevyužily příliš variant, spíše opakovaly pár jídel – lívance, hranolky, řízek, kaše, kuře. Ukončení celého týdne velkými hody se dětem moc povedlo, vymyslely různé variace a následně okomentovaly. Za jejich snahu jsem pro ně připravila zelenino-ovocnou oslavu. Děti si ke mně chodily do obchodu a mohly si koupit a vybrat různé druhy nakrájeného ovoce a zeleniny za domluvený počet kartiček. Nikdo neporušil pravidla, některé děti neměly zájem o zeleninu, využily možnost a daly kartičky kamarádovi. Nejvíce je tedy zaujaly skutečné prožitky. Všechny navrhované činnosti jsme stihli v plánovaném termínu 1 týden.

4. 4 Tematický celek : Svatý Mikuláš

Mikuláš je vnímán jako ochránce dětí a chudých, obdarovává děti a po jeho boku přichází čert a anděl, kteří představují spravedlnost. Motiv spravedlnosti má pomoci zamyslet se nad svým chováním a jednáním. Hlavními symboly jsou kromě Mikuláše, čerta a anděla- nadílka, perník, mikulášský oblek.

Cíle: Pochopit význam tohoto svátku, uvědomit si přímené prožitky a těšit se s ostatními z nich. Zdokonalovat si výtvarné a pracovní dovednosti. Dbát na správnou výslovnost.

Návrh činností :

- seznámení dětí s tradicí „Mikulášské nadílky “
- vyprávění legendy o svatém Mikuláši, rozhovor – „Jaký byl Mikuláš “- možnost vyjádřit svůj názor , diskutování o různých názorech
- stavba pekla z kostek, využití tmavých látek, krabic, stavebnic dle fantazie

- rozhovor „ Jak vypadá peklo, jak se tam dostaneme „
- nacvičujeme báseň či píseň k Mikuláši – rytmizace hrou na tělo
- kutálíme brambory do pekelné brány, házíme brambory do kotle
- prolézáme strachovým pytlím – tunelem
- úvahy „ Kdybych byl Mikuláš udělal bych “
- vytleskáváme , rytmizujeme v kruhu názvy související s peklem „ Co patří k peklu „ řetěz, čert, oheň ,kotel ...dle fantazie dětí
- „Jací jsou čerti “ – vytleskávání různých přídavných jmen dle nápadů dětí - černí, špinavý, ospalý, ..
- Čertí dopis od Lucifera s úkoly
- Čertí medaile
- cesta do pekla – zdolávání překážek
- kreativní vyjádření pekla – otisky rukou- oheň, dokreslení hlavy čerta tuží
- přísloví „Dobry sluha, špatny pán“
- cvičíme s papírovým čertem – kamarádem - kolem hlavy, za záda, kolem pod nohou na břicho
- procvičujeme gymnastiku mluvidel a jazyk – napodobení čertů
- cvičíme s čertím ocasem – stuhou – honičky, protažení
- rytmizace říkadla – „Čert to vem, čert to vem,čert by tě do hlavy kopytem kop nahlas, šeptání, tleskání
- hry s padákem – Čertí píseň
- vaříme „čertí lektvar“ – volnost přísad , tanec u ohně
- prášíme si kožichy – dle pokynů učitelky – Lucifera provádíme masáž na jednotlivých částech těla dle pokynů, možnost ve dvojici, procvičujeme názvy těla
- „čertí pekelná muzika “- rozeznávání příjemných a nepříjemných tónů dle domluvených signálů – příjemné zvednutí rukou, nepříjemné zvednutí nohou

- „ Jaké je peklo “- výtvarné ztvárnění, možnost využití barev dle fantazie
- výroba čertích čelenek na čertí rej
- pečeme perníčky ve tvaru Mikuláše, čerta – výběr přísad, výroba těsta, hnětení, válení, vykrajování, upečení v jídelně MŠ
- návštěva svatého Mikuláše , anděla a čerta, možnost přítomnosti rodičů , přednášíme a zpíváme svatému Mikuláši, přijmeme jeho nataženou ruku.

Výsledky pozorování :

Děti se aktivně zapojily do tématu. Příchod Mikuláše, anděla i čerta je pro děti svátek, který děti vnímají s radostí, ale i s obavami. „Existuje opravdu čert?“ „Opravdu čert odnáší zlobivé děti do pekla ?“ ptaly se děti celý týden. Hlavním smyslem a cílem bylo ukázat a představit dětem čerta jako rošťáka, který je leckdy jim podobný a zároveň u dětí zmírnit jejich strach a obavu prostřednictvím her, aktivit a činností, které jim budou příjemné. Dětem se nejvíce líbila hra s čertem pani učitelkou. Děti stály v prostoru okolo učitelky – čerta a společně vymýšlely, co všechno čert na sobě mohl mít a jak vypadá. Učitelka napomáhá hledat dětem správná slova. Překvapením pro děti bylo konečné převlečení učitelky- přeměna za čerta. Děti velmi kladně prožívaly pečení perníčků a práci s těstem, měly možnost ochutnat a vůně upečených perníčků nás provázela celý den. Děti velmi nadchly hry na peklo, našlo se ale pár dětí, které se bály strachového pytle a dovádění dětí převlečených za čerty. Nadílka Mikuláše, čerta a anděla se velmi povedla. Některé děti však z obavy nepřišly do školky. Děti velmi hezky přednesly svůj projev a měly možnost podat ruku Mikulášovi. Učitelka byla v roli ochránce dětí a usměrňovala projevy čerta. Nakonec se děti chtěly vyfotit s čertem, Mikulášem a andělem, nejen společně, ale i samostatně. Některé děti předaly Mikulášovi nakreslený obrázek. Přítomnost rodičů nenarušila kouzelnou atmosféru a pokoru dětí. Nikdo nedostal uhlí a děti byly velmi spokojené. Odchodem čerta si však oddechly a uvolnily se. Nestihli jsme vyrobit čertí medaile ze samotvrdnoucí hmoty. Artikulační cvičení vyplazování jazyka děti naopak nadchlo a provázelo je celý týden

4. 5 Tematický celek Vánoce

Cíle: Seznámit děti s vánočními svátky, poznat jejich tradice, zvyky, symboly. Využít předvánoční čas a dobu na přípravu a těšení se na „Ježíška“ jako vhodnou motivaci k různým činnostem a poznání dětí. Poznat hlavní znaky adventního období a umět prožít vánoční atmosféru. Seznámit se s různými podobami oslavy Vánoc ostatních dětí. Podílet se na spolupráci při vánoční výzdobě školky. Zdokonalovat se při pracovních dovednostech . Umět vyjádřit své myšlenky a představy slovně, výtvarně, hudebně a pohybově. Rozvíjet představivost, tvořivost a fantazii, těšit se na společné příjemné zážitky a prožívat společnou radost.

Návrh činností :

- seznamujeme děti s nejoblíbenějšími zimními svátky a poznáváme je, vysvětlujeme pojem „ Advent “ a jeho symbol – adventní věnec , svíce
- společná výroba adventního věnce - využití přírodnin, správný počet svící
- výroba adventního kalendáře s úkoly – zazpívej, nakresli, najdi, řekni, vymysli...
- čteme příběh „Narodil se Kristus Pán “(Rok v MŠ str. 430), besedujeme o tom, proč slavíme Vánoce
- „vánoční cestička“ – cesta dětí ke světlu - děti jednotlivě přicházejí po vytvořené cestičce z chvojí a zapalují si každý týden svoji svíci od adventního věnce , zbavujeme se prohřešků, chceme vstoupit do nového roku čistí
- večerní slavnost „Rozsvícení stromečku “ – zapálení 1. adventní svíce, rozsvícení stromu na návsi, společný zpěv koled, vánočních písní, zapálení prskavek, ochutnávka cukroví, vánoční čaj, výroba vánočních lampiček s rodiči
- posloucháme vánoční písně z CD při stolování a jídle, zapálení svícnů na stolkách dětí, vyrobených společnou prací dětí- navození vánoční atmosféry
- poslech pranostik a přemýšlení nad jejich významem – „ Na Adama a Evu můžeš čekat oblevu. Na Štědrý večer hvězdičky, ponosou vajíčka slepičky . Když Vánoce obilí stromy sněhem, tak je posype jaro květem. Zelené Vánoce – bílé Velikonoce. “
- povídáme si s dětmi o symbolech Vánoc – vánoční stromeček, Ježíšek, vánoční koledy, jmelí –

vytleskávání pojmů
- nacvičujeme básně a písně na vánoční slavnost pro rodiče – posilujeme sebevědomí dětí pochvalou, povzbuzením
- besedujeme o tom, jaké tradice dodržují děti v rodině, seznámení se zahraničními tradicemi
- povídání „ Vánoce u vás doma“ – kdo u vás peče cukroví, pomáháte při pečení , co můžeme dát do těsta (Paměťová hra – Maminka šla do obchodu a koupila), jaký stromeček míváte doma na Vánoce (malý, velký, živý, umělý, smrk, borovice..), kdo u vás zdobí stromeček (maminka, Ježíšek), z čeho můžeme vyrobit ozdoby, jaké tvary, jak probíhá Štědrý den u vás doma, co máte k večeři
- „ Neseme vám noviny “ - pohybová hra- děti se volně rozmístí po třídě a zůstanou stát. Učitelka předá dítěti zprávu o tom, že se narodil Ježíšek a stoupne si na jeho místo. U menších dětí stačí jednoslovné posílání např. Ježíšek. Děti si předávají kouzelné poselství a vyměňují si místa. Hra končí pokud novinu ví všechny děti a všichni sedí.
- poznávání vánočních tradic, zvyků , symbolů s ukázkou – krájíme jablko, vyrábíme a pouštíme lodičky, stavíme Betlém, zavěšujeme jmelí, lijeme olovo do vody, házení pantoflem
- zapojujeme se do výzdoby šaten, tříd, oken, prostorů MŠ
- vyrábíme vánoční papír – otisky tiskátek vánočních motivů , zabalení krabiček a zavázání mašlí – možnost vyzkoušet si mašli
- píšeme Ježíškovi – vyrábíme a zdobíme obálku vánočními motivy
- besedujeme „ Co bych přál ostatním lidem “, zapisujeme a vložíme do speciální obálky.
- vyrábíme vánoční ozdoby z různých materiálů, nejvíce přírodních – svícen z jablka, ozdobená větve, ozdoba z pomeranče, ozdoby ze šišek – hledáme řešení
- pozorování vánoční výzdoby v okolí MŠ
- hrajeme pohybovou hru „ Stroměčku vstávej, ovoce dávej ..“ – zpěv a pohyb
- tančíme taneček „ Sněhulák “
- navštívíme vánoční výstavu s Betlémem a ukázkou různých možností zdobení vánočních stromků z jednotlivých základních škol Strakonicka.
- zpíváme tradiční vánoční koledy – „Půjdem spolu do Betléma, Štědrý večer nastal, Pásli ovce valaši, Vánoce,vánoce přicházejí , Narodil se Kristus pán.“
- seznamujeme děti s vánočními pokrmy – vánočka, pečení vánočního cukroví, slavnostní

štědrovečerní oběd – salát, ryba, co nesmí chybět na štědrovečerním stole.
- „Talíř vánočních chutí“- smyslová hra – na talíř nachystáme dobroty ze štědrovečerního stolu (např. jablko, banán, ananas, sušené ovoce, cukroví, oříšky, chléb ..) Dětem se zavázanýma očima nabízíme a ony určují, co to je.
- výroba vánočního stromečku pro zvířata- navěšení plátků jablíček a mrkví na strom jako pohoštění pro zvířátka
- vyrábíme vánočku – modelování, hnětení, pletení
- cvičíme andělíčky- leh na zádech, ruce suneme po zemi, dlaně vzhůru
- vánoční koule – cvičení – leh na zádech, uchycení pod kolena a schoulení, zkoušíme se rozhoupat
- ozdobujeme vánoční stromeček od Ježíška svými vyrobenými ozdobami
- pečeme vánoční cukroví – rohlíčky- přísady, práce s těstem, hnětení, tvarování, upečení v kuchyni MŠ
- vnímáme vůně Vánoc – purpura, vůně cukroví, pečení, vůně lesa, větvíček, svíček
- zdramatizujeme vánoční příběh „ Narození Ježíška “
- vytváříme přání k Novému roku dle fantazie- beseda „ Komu a proč ho chci dát “
- návštěva místního domu s vánoční výstavou – betlémy, různé druhy ozdob, výzdob, ukázka výroby svíce z včelího vosku, zhotovení vánoční ozdoby z papíru.
- lovení kaprů – výroba papírových ryb různých barev s kancelářskou sponkou, na dřevěnou tyč navážeme provázek s magnetem. Snažíme se chytit rybu určité barvy- rozlišování barev
- úkol pro rodiče – vyrobit s dětmi vánoční cukroví a přinést ostatním ochutnat
- slavnostní ,vánoční oslava – výzdoba stolů, slavnostní oblečení, ochutnávka cukroví přineseného z domova , vyzkoušení si vánočních zvyků, zpívání koled s kytarou, slavnostní oběd a rozloučení s dětmi.

Výsledky pozorování :

Děti měly možnost se podílet na výrobě adventního kalendáře, mohly vymyslet úkol pro konkrétní den, vyzdobit kalendář. Velmi je zaujala cesta ke světlu vytvořená z větví, kdy si děti zapalovaly každý svou svíci od adventního věnce. Děti se ohně nebály, měly ochranný obal pod svíci, byly velmi nadšené a proto jsme zapalování svíci zařadili i do závěru pásma

písní a básní pro maminky na vánoční besídce. Snažili jsme se o vytvoření vánoční atmosféry společně s dětmi, vyráběli jsme ozdoby, vánoční papír, ozdobnou větev, svícen z jablka atd. Děti si vyrobily také svícný na společné stoly, při každém jídle jsme si je zapálili a poslouchali koledy. Moc mě překvapilo povídání dětí o Štědrém dni. Jen pár dětí přiznalo, že jí rybu místo řízku, umí se krásně ustrojít, pomoci mamince a tatínkovi a čekat na ozdobený stromeček a dárky. Dle rozhovorů v komunitním kruhu většina dětí pomáhá rodičům zdobit stromeček, nepřináší ho Ježíšek. Vánoční svátky jsou plné krásných tradic a zvyků, děti byly nadšené a vše si rády vyzkoušely. Na ozdobený vánoční stromeček pro zvířata se děti chodily dívat každý den, zda některé zvíře ochutnalo. Pečení rohlíčků bylo velmi zajímavé. Děti si dávaly velmi záležet na tvaru, byly schopné rohlíček vícekrát opravit a předělat tvar. Upečené rohlíčky provoněly celou budovu školky, děti i rodiče pozitivně naladily vánoční atmosférou. Děti se podílely na vytvoření betléma z papíru, hrály si na tři krále, zpívaly Ježíškovi písně, vyráběly mu dárky. Nejkrásnějšími okamžiky byl poslední den určený pro slavnostní vánoční oslavu. Všechny děti přinesly cukroví, ovoce či sladkosti z domova, vyzdobily si stoly a připravily hostinu. Vyzkoušely si vánoční zvyky např. rozkrajování jablka, lodička z ořechů, házení pantoflem, lití olova a nechybělo zpívání koled. Vánoční atmosféru jsme podpořili vytvořením pásma písní a koled pro rodiče, společnou hostinou upečených rohlíčků a možností vyrobit si vánoční ozdobu. Děti i po ukončení Vánoc vyžadovaly zpívání koled a zapalování svící při stolování. Nabízené činnosti jsem plně využili, vyráběli jsme také vánoční přání, které jsme předaly nejen rodičům, ale i roznesly lidem ve vsi

5 Shrnutí

Cílem bakalářské práce bylo zjištění, jaký přínos budou mít navrhované tematické celky pro klíčové kompetence a rozvoj dítěte. Většina tematických celků byla plánována na dobu 1 týdne kromě Dožínky a Vánoce, které vyžadovaly 2 týdny. Tematické celky navazovaly plynule na další činnosti a aktivity. Děti byly zvědavé a měly zájem o připravený tematický celek. Některé aktivity si rády zopakovaly. Součástí evaluace je průběžné hodnocení v závěru každého tematického celku (výsledky pozorování).

5.1 Výsledky obrazového testu

Obrazového testu se zúčastnila skupina 10 dětí. Testování probíhalo vždy před realizací celku a na konci navrhovaného tematického celku v časovém rozmezí září – prosinec 2015. Testy byly v obou případech totožné. Děti měly za úkol přiřadit k základnímu obrazu zachycujícímu hlavní smysl dané tradice či svátku menší podobraz, který podle nich k svátku patřil. Menší obrazy byly dva, jeden související s tématem označen a), druhý nesouvisející označen n). Obrazy uvedeny v příloze č. 1.

Děti 1 – 5 v rozmezí 4-5 let

Děti 6-10 v rozmezí 5- 7 let

Tabulka č. 1: Výsledky obrazového testu znalostí problematiky lidových tradic před a po realizaci tematických celků

Dítě

Dítě	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Dožínky	n/a	a/a	n/a	n/a	n/a	a/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Sv.Martin	a/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	a/a
Posvícení	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Sv.Mikuláš	n/a	a/a	a/a	a/a	a/a	a/a	n/a	a/a	a/a	a/a
Vánoce	a/a	a/a	n/a	a/a	n/a	a/a	a/a	a/a	a/a	a/a

Zhodnocení: Podle výsledků z obrazového testu v září přiřadily správně vedlejší obraz související s hlavním obrazem maximálně dvě děti z deseti u prvních tří témat (Dožínky, Svatý Martin, Posvícení) .

Téma číslo čtyři až pět (Mikuláš, Vánoce) děti přiřadily podstatně lépe. Pouze dvě děti z deseti nepřiřadily správný související obraz. Z tohoto výzkumu vyplývá, že děti měly povědomí o tradici svatého Mikuláše a tradici Vánoc již před realizací celku. V prosinci byl zaznamenán velký posun ve výsledcích všech deseti dětí, všechny děti volily správný související obraz k hlavnímu obrazu.

5. 2 Výsledky rozhovorů

Další zjišťování poznatků dětí o tradicích proběhlo formou rozhovoru před a po realizaci každého celku u stejného vzorku 10 dětí. Děti měly odpovídat na 3 základní otázky týkající se tématu:

- otázka č. 1 směřovala k hlavnímu obrazu z obrazového testu, děti měly popsat a vysvětlit, co znamená tento obrázek, co znázorňuje.
- otázka č. 2 byla: „Co si představuješ pod .... /*název tradice*/“?
- otázka č. 3 se týkala podrobnějšího zaměření na daný zvyk či tradici.

Např. téma Svatý Martin :

Otázka č. 1: Co vyjadřuje obrázek, co vidíš?

Otázka č. 2: Co si představíš pod názvem Dožínky? Víš, co se děje s přírodou ?

Otázka č. 3: Co mohou lidé o dožínkách dělat?

Hodnotící škála měla 3 stupně – a) dokáže zcela samostatně vysvětlit

b) vysvětlí s pomocí učitelky

c) nemá žádné poznatky.

Výsledky tohoto testu dopadly velmi podobně jako u obrazového testu. Nejlépe děti dokázaly povídat, pokud měly před očima obrázek, na začátku dokázaly všechny s pomocí učitelky hovořit o tématu, na konci období to všechny zvládly samy.

Otázka č. 2 a 3. byla pro děti těžší. O známých tématech jako Posvícení, Mikuláš a Vánoce dokázaly mluvit s pomocí učitelky, ostatní nedokázaly vysvětlit. Podrobnější zhodnocení provedené v kapitole 5.4..

5. 3 Reakce dětí na konkrétní lidové tradice a na aktivity s nimi spojené

Lidové tradice vybrané pro děti byly upraveny tak, aby byly dětem přístupné, srozumitelné a aby je děti mohly pochopit a dále je rozvíjet a pracovat s nimi. Díky tomu, že ke každé tradici bylo vytvořeno více souvisejících činností a aktivit, bylo to pro ně inspirující, zdrojem informací, zdrojem jejich zájmů, rozhovorů, otázek a následných činností a aktivit. Děti projevovaly zájem, vyptávaly se a chtěly sdělovat svoje prožitky. Snahou bylo, aby si děti uvědomily, že určitá tradice, legenda či příběh se opravdu staly v dobách minulých a ovlivnily životy nás ostatních, v porovnání s příběhy a pohádkami v knížkách. Děti projevily větší zájem o svátky, které jim nebyly tak známé, vyptávaly se více k tématu a navrhovaly a řešily více otázek, nápadů.

Děti své znalosti o daném tématu využívaly dále a přenášely do spontánních her a činností . Měly možnost využít různé pomůcky, knihy, přírodní materiály nebo rekvizity z řízené činnosti, což u nich podpořilo tvořivost, kreativitu a chuť k dalším činnostem. Nejvíce je ve spontánních aktivitách ovlivnilo téma dožínků a sklizně obilí. Děti improvizovaly práci na poli, sklizeň, starost o pole, zvířata, stroje a následné zpracování , neustále vyžadovaly procházky k polím a loukám. Vařily ze sklizené zeleniny a mouky různé pokrmy, sbíraly a vystavovaly různé druhy obilnin, květin, bylin atd. Dalším oblíbeným tématem byla oslava Mikuláše, čerta a anděla. Děti rády hrály nebo ztvárnily dle fantazie peklo, čerty, anděly, využívaly čelenek, ocasů , převleků. Velmi rády se vracely k činnostem, kdy se samy mohly podílet na přípravě např. cesta k peklu, překážková dráha pro koně, hry s pytlí mouky a samozřejmě největší zájem byl o přípravu a zpracování těsta na hnětýnky, perníčky, koláče a výroba štrúdlu, popcornu a bramboráků. Děti se velmi těšily a pomáhaly při přípravách společných akcí pro rodiče- Dožínková oslava, příjezd svatého Martina s lampiónovým průvodem, příchod Mikuláše, čerta a anděla, vánoční zpívání u stromečku, vánoční besídka pro rodiče atd. Z toho vyplývá, že téma lidových tradic se promítlo nejen do rozhovorů dětí a

spontánních činností, ale také do plánování procházek a dle zpětných reakcí rodičů do rozhovorů dětí o tématu doma.

Reakce dětí na nabízené aktivity, které je nejvíce zajímaly, které chtěly opakovat nebo které vedly děti k dalším činnostem, hrám a nápadům jsou uvedeny na konci každého tématického celku pod názvem „výsledky pozorování“. Na konci každého celku došlo k zhodnocení celého programu, byla zjišťována zpětná vazba od dětí, co si pamatují k tématu, co je nejvíce zaujalo na základě vzájemné besedy a diskuze.

5. 4 Naplňování základů klíčových kompetencí

5. 4. 1 *Kompetence k učení*

V oblasti těchto klíčových kompetencí byl zjišťován zájem dětí o poznatky spojené s tradicí a poznatky o oblasti lidových tradic a zvyků, které měly před a po realizaci tematických celků.

a) Jaké mají děti poznatky o oblasti lidových tradic a zvyků?

Na začátku školního roku v září 2015 bylo provedeno předběžné zjištění poznatků dětí o oblasti lidových tradic a zvyků. Formou besedy v komunitním kruhu jsem se dětí ptala na otázky zahrnující pojem lidové tradice a zvyky. Na otázku „Jaké lidové tradice znáte a jaké máte nejraději?“ děti nejčastěji odpovídaly nejznámější svátky jako Velikonoce, Vánoce, Masopust, Halloween, ale napadly je i méně časté tradice jako např. čištění studánek či pálení čarodějnic. Děti mohly být ovlivněné vzpomínkami na tradice uskutečněné před prázdninami. Přestože jsem dětem nabízela pomocné otázky, žádné dítě si nevzpomnělo na Dožínky, Svatého Martina nebo Posvícení, na které jsem se zaměřila ve své práci. Je tedy pro mě výzva toto zjištění na konci roku pozitivně ovlivnit.

Zjištění na konci roku: V prosinci 2016 již byly ukončeny zrealizované tematické celky na téma lidové tradice. Děti měly možnost poznat jednotlivé tradice v různých formách a činnostech. Při závěrečné besedě v komunitním kruhu byla dětem položena stejná otázka, jako na začátku sledovaného období „Jaké lidové tradice znáte a jaké máte nejraději?“. Děti mě velmi pozitivně překvapily, doslova se překřikovaly v nápadech, proto jsme musely využít

plyšového koblížka a mluvilo pouze dítě, které mělo koblížka. Děti si dokázaly vzpomenout na všechny tradice, kterým jsme se poslední období září - prosinec věnovali. Dokonce si vzpomněly i na důležité zvyky a symboly patřící ke každé tradici. Pouze u svátku Sv. Martina jsem musela dětem pomoci vedlejšími otázkami týkající se tématu. Při společné besedě v komunitním kruhu byly děti velmi uvolněné, zvědavé, co řekne kamarád či co ještě nezaznělo. Opakem bylo zjišťování poznatků o lidových tradicích individuálně u vybraných dětí, kde byla moje pozornost věnována pouze konkrétnímu dítěti. Děti nebyly tak sdílné a uvolněné. Moc mě potěšily otázky typu „A budeme to dělat zase?, A kdy zase tohle zkusíme?“.

Výsledkem zjištění byl velký posun v rozvoji klíčových kompetencí a poznatků o lidových tradicích. Na konci sledovaného období si děti vzpomněly na všechny svátky i tradice.

b) Jaké poznatky o lidové tradici děti během celku získaly? Jaké přetrvaly i po časovém odstupu ?

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, jaké poznatky o lidové tradici děti během celku získaly a jaké přetrvaly i po časovém odstupu.

Poznatky dětí o lidových tradicích byly zjišťovány pomocí **obrazového testu** a **rozhovoru**, a to před a po realizaci tématického celku zaměřeného na rozvoj klíčových kompetencí.

Vyhodnocení obrazového testu mapující poznatky dítěte bylo velmi průkazné. V září přiřadila většina dětí k hlavnímu obrazu podobraz nesouvisející, v prosinci při stejném testu přiřadily všechny děti správný související podobraz. Nejlépe byly děti informovány před realizací celku o tradici Mikuláše a Vánoc, které u nás patří mezi nejoblíbenější a v rodinách nejvíce známé a oslavované svátky. Výsledkem tohoto testu je tedy zjištění, že dětem pomohly tématické celky. Děti si v testu po realizaci celku vzpomněly na obsah daného tématu a všechny děti správně přiřadily související podobraz.

Velmi mě zajímala reakce a poznatky dětí po delším časovém odstupu, proto jsem provedla ještě další obrazový test s odstupem doby. Výzkumné období bylo na konci školního roku, tedy červen 2016, zkoumaná skupina zůstává stejná s počtem 10 dětí. V červnu přiřadila většina dětí k hlavnímu obrazu správný podobraz, kromě jedné holčičky ve věku 4-5 let,

kteřá nepřřadila správně podobraz k tématu Dožínky. Je tedy průkazné, že nabízené tématické celky měly vliv na rozvoj poznatků dítěte.

Výsledky rozhovorů dopadly velmi podobně. Otázku číslo 1 s úkolem vysvětlit obrázek zvládly děti dobře, většina s pomocí učitelky. Děti měly před sebou obrázek a dokázaly o něm hovořit s pomocí učitelky. Po realizaci celku otázku samy vysvětlily všechny děti, kromě jedné holčičky, která odmítala spolupracovat. Otázku číslo 2 děti už nedokázaly vysvětlit. Název Dožínky, Svatý Martin jim nic neřikal, u tématu Posvícení, Mikuláš a Vánoce děti dokázaly odpovědět s pomocí učitelky, 2 děti z 10 dokonce samostatně vysvětlit. Na konci tématu dokázaly všechny děti samy povědět pár slov o dané tradici, kromě již zmiňované holčičky. Otázka č. 3 byla pro děti nejtěžší, na začátku realizovaného celku dokázaly odpovědět s pomocí učitelky jen 3 děti o neznámých prvních třech tématech, u Posvícení, Mikuláše a Vánoc byl výsledek lepší, všechny děti odpověděly s pomocí učitelky. Na konci celku byl výsledek velmi pozitivní, všechny děti dokázaly samy říci pár slov o tématu kromě jedné holčičky. Je tedy patrný velký posun v poznacích a rozvoji klíčových kompetencí u dětí. Je zde také patrná velká podobnost výsledků s výsledky obrazového testu.

c) Jaký zájem měly o poznatky spojené s tradicí ?

Děti se vědomě naučily texty básní a písní, lidových pranostik a měly možnost je předvést na veřejnosti – mikulášská nadílka, vánoční besídka, společné akce s rodiči, zpívání u vánočního stromečku.

Děti cíleně projevovaly zájem zkoumat a objevovat – práce s těstem, práce s moukou, rozemletí, přesypání, pečení perníčků, hnětýnek, štrúdle, výroba popcornu, vyzkoušení si adventních zvyků – pouštění lodiček, rozkrajování jablka, házení botou, práce s přírodním materiálem atd.

Získané zkušenosti využily při dalších činnostech. To co prožily a vyzkoušely, uplatnily dále. Např. při pečení perníčků ve tvaru koně si již dokáží poradit s prací s těstem stejně jako při výrobě posvícenských hnětýnek či čertovských perníků. To samé platí při práci s papírem, stříhání či lepení. Prací na výrobě koně získaly děti zkušenost s lepením a stříháním pro další činnost např. výrobu posvícenského koláče, výrobu vánočních ozdob atd.

Přednesením básně pro Mikuláše si děti posílily svou motivaci a chuť k učení a další činnosti a při dalším přednesu na vánoční besídce již neměly takový strach, děti si již podpořily sebevědomí při prvním přednesu a dokáží se lépe vyjádřit, říci svůj názor, přednes. Vidí-li dítě u ostatních lidí radost a obdiv za svůj přednes, zvýší si sebevědomí a s chutí se zapojí do dalších činností. Zjistí-li dítě, že ostatní vyrábí čertovskou masku, začne ji vyrábět také a těšit se na nové zážitky. Děti si získáním zkušeností více věří např. při vystoupeních, zdolávání úkolů či překážkových drah. Pokud dítě zvládlo jízdu na koni, více si věří při čertovské dráze nebo při nesení svíce cestou k vánočnímu světlu. Děti se dokázaly radovat z toho, co samy dokázaly a zvládly.

5. 4. 2 *Kompetence činnostní a občanské*

V této části byl zkoumán vztah dětí k lidovým tradicím a pocit sounáležitosti s místem, kde bydlí, vztah k přírodě

Děti se dokázaly přizpůsobit místním podmínkám- pečení posvícenských hnětýnek místo koláčů, zpívání vánočních písní před obecním úřadem nikoliv ve školce, příchod Svatého Martina na bílém koni na náměstí atd. Děti měly možnost se zapojit i do jiných kulturních akcí ve vsi – zpívání u vánočního stromečku, svatomartinský průvod. Spolupráce s rodiči byla podpořena úkolem pro rodiče při každém tématu – výrobou zvířat z bramboru, výrobou lucerny na lampionový průvod, výrobou vánoční ozdoby atd. a dále účastí na společných akcích, např. zpřístupněním čertovské nadílky pro rodiče. Různorodými činnostmi a aktivitami děti získávají další informace, zkušenosti a prožitky. Děti se naučily pečovat o své prostředí výzdobou třídy a šaten, dodržováním hygienických zásad a šetrnému přístupu k přírodě při zkoumání práce na polích, plodinách. Děti se seznámily s pojmem úcta k práci, kdy měly možnost sledovat, jak pracný je proces získání mouky od zasetí až po sklizeň a drcení, vyzkoušely si práce našich předků např. mlácení cepem, rozemletí mouky kamenem, praní valchou atd. Díky příběhům a legendám děti poznaly význam poctivosti, přátelství, odvahy, spolupráce, rozvíjela se prosociálnost, úcta k práci a životu jiných, veselost, radost a zábava z oslav tradic.

Dítě se učí mít představu o základních lidských hodnotách. Mezi hodnoty, se kterými se děti setkávají patří především úcta k moudrosti, k rodině, k historii i k našemu národu a kraji.

Patří sem také sounáležitost s ostatními, spolupráce, vzájemného respektu, prosociálnosti hodnota lidové tradice, veselost. Objevuje se hodnota lásky a přátelství, důvěry, dobra a zla. Lidové tradice jsou velmi úzce spjaty s úctou k přírodě, ke zdraví. Vedou ke přátelství, veselosti, neschází ani legrace a společná zábava, kterou sami vytváříme, hodnotu naděje a očekávání do budoucna.

Učitelka by měla umět vzbudit zájem v dítěti a aktivizovat jej, rozvíjet jeho osobnost. Např. při výrobě pekla či vánočního přání pro maminku si dítě neví rady a vedle má kamaráda, který mu poradí, pomůže, tímto naplní význam této kompetence. Při společných pracích např. při výrobě dožínkové kytice, adventního kalendáře, výrobě těsta na hnětýnky, perníčky, bramboráky děti vyrábí vše společně, nikoho nenapadne pokazit dílo ostatním. Tímto posilujeme kompetenci k prosociálnosti, spolupráci a vložení něčeho ze sebe do společného díla. Děti měly možnost přijít s nápadem, jak udělat něco jinak. Bylo-li to realizovatelné, je třeba toho využít a vyjít dětem vstříc, podporujeme tvořivost, dítě vidí zájem a potvrdí si pocit, že není lhostejné. Děti si při přípravách na slavnosti uvědomily, co je třeba připravit, zařídit a zorganizovat např. na dožínkovou slavnost, martinskou slavnost, příchod čerta, Mikuláše a anděla, vánoční besídku. Děti byly vedeny k úklidu, přípravě pohoštění, pomoci při výzdobě třídy a prostorů, výrobě dárku pro maminky atd.

Děti celý podzim pozorovaly práci na poli, změny v přírodě a následné zpracování plodin a obilnin. Měly možnost porovnat práci na poli a zpracování obilnin dříve a dnes. Velmi je překvapilo, jak těžkou prací si lidé získávaly svou obživu a jídlo. Děti měly možnost využívat přírodních materiálů, seznámit se s druhy obilí, plodin, vyzkoušet si zpracování plodin (mletí obilí, škrabání brambor, pukání kukuřice atd.). Děti se učí pečovat o přírodu, vytvářet si k ní kladný vztah a uvědomit si její propojení s nimi.

5. 4. 3 Kompetence k řešení problémů

V této části bylo zjišťováno, jak děti využívají vlastní fantazie, tvořivosti, představivosti (vlastní nápady, vyjádření představ, odvaha tvořit z různých materiálů).

U všech témat lidových tradic se plně rozvíjí tvořivost dítěte, fantazie. Dítě přemýšlí, jak a co vyrobit, utvořit, předvést, ztvárnit, ozdobit či předělat. Dítě hledá řešení, jak a jakými prostředky co zvládnout, jak se zapojit do společné aktivity, akce, společné práce. Uvedu příklad Dožíněk, kdy se vhodnou motivací děti nadchnou pro výrobu dožínkové kytice jako oslavu ukončení prací na poli, mohou si samy vybrat a zvolit přírodní materiál, jak kytici vyzdobí. Při výrobě posvícenských koláčů mají děti také na výběr množství materiálů a přírodnin, totéž při výrobě vánočního svícnu atd. Při stavbě pekla z kostek, krabic a látek děti vymýšlí různá řešení ztvárnění pekla, plynule spolupracují a hledají řešení. Nejvíce řešení musely děti hledat při vánoční hostině, kdy měly vyřešit otázku, kam si kdo sedne, jak rozdělíme všechno jídlo a pečení na stůl, kdo si vyzkouší vánoční zvyky a tradice atd. Děti si společnou práci vyzdobí třídu, šatnu, na jejichž výzdobě se podílí všichni. Po upečení hnětýnek a perníčků se děti o ně spravedlivě rozdělí, jestliže tradicí žije celá školka či skupina, objeví se spousta situací, kdy je třeba problém vzájemné pomoci a spolupráce vyřešit. Děti mohou využít předešlých zkušeností.

5. 4. 4 *Kompetence sociální a personální*

V této oblasti klíčových kompetencí bylo zjišťováno, jak se rozvíjí samostatnost dětí.

Svobodu rozhodování, samostatnost a odpovědnost za své jednání děti uplatnily při začátku každého tématu, který u nich probudil zájem a motivaci. Děti měly možnost svobodné volby při tvořivých činnostech, jakou roli bude hrát v pohádce O Řepě, jakou masku si vybere, zda čerta, Mikuláše nebo anděla, s jakou prací pomůže při výrobě bramboráků (loupání, mytí, strouhání, přidávání přísad, míchání), jaké hudební nástroje si zvolí při předávání dožínkové kytice atd. Samostatnost dítěte se projevila také v případě, když dítě přišlo s vlastním nápadem a nápad bylo možné zrealizovat. Každé dítě svojí iniciativou přispělo k výzdobě třídy, šatny, při praktických činnostech byla rozvíjena samostatnost dítěte.

Nabízí dětem možnost podílet se činnostmi na přípravě oslav, dává prostor i rodičům podílet se na přípravách. Pro děti je důležité vybírat tradice, aktivity a činnosti, které budou moci potvrdit svoji vlastní zkušeností. Děti velmi ovlivnil příběh svatého Martina a jeho poctivost, spravedlivost a touha pomoci druhému. Velmi je ovlivnil také vánoční čas, kdy se děti pomocí

adventní spirály – cesty světa postupně zbavovaly hříchu, aby prožily Vánoce plné radosti a pohody. Také při oslavě příchodu Mikuláše a čerta měly děti možnost vymalování obrázku a jeho následným posláním Mikuláši se polepšit a snažit se. Každá tradice má své morální opodstatnění, je velmi těžké vybírat jaké morální ponaučení a hodnoty byly u dětí nejvíce rozvinuty.

Lidové tradice dávají dětem prostor pro samostatnost, učitelka děti aktivuje k řešení situací, k přemýšlení, zjišťuje jejich zkušenosti, vyptává se. Každá tradice v sobě skrývá morální ponaučení, poselství či lidskou hodnotu, které jsou důležité pro formování osobnosti člověka. Musíme se snažit o srozumitelnost tradic pro dítě, jeho aktivního zapojení a využití vlastního prožitku a zkušenosti.

5. 4. 5 Kompetence komunikativní

V této části kompetencí bylo sledováno, jak je u dítěte rozvíjena komunikace a slovní zásoba.

Děti se seznamují s říkadly, písněmi, básněmi, lidovými pořekadly, prožitky výtvarně a pohybově ztvárňují a vystihují. Při společných aktivitách je zapotřebí, aby děti mezi sebou komunikovaly, domlouvaly se a diskutovaly. Hovořit o svém prožitku, o svých pocitech mají děti možnost v komunitním kruhu a zároveň mají možnost vyslechnout názor druhého, který může mít jiný názor a prožitek, jiný pohled na danou věc. Děti si mohou vyzkoušet různé role- dobré i zlé. V roli čerta či Mikuláše mají možnost vidět dvě protikladné postavy, vyzkoušet si trochu zlobení nebo naopak možnost udělat druhému radost. Betlém je pro děti inspirací a studnicí rolí, děti mohou využít dramatické výchovy, čímž si obohacují a rozšiřují slovní zásobu, rozvíjí komunikaci ve větách jednoduchých a složitých. Děti mají možnost komunikovat také s dospělým, poprosit o něco, vyřídit něco či požádat o názor či pomoc. Děti měly možnost vyhledávat informace v knihách, časopisech, mohly si přinést knihu z domova a podělit se s kamarády o nové informace a poznatky. Poté dochází k diskuzi mezi dětmi, zda s tím souhlasí. Po ukončení tématického celku je dobré provést reflexi na téma, co si děti pamatují, co se jim nejvíce líbilo, čímž rozšiřujeme slovní zásobu a nechat je volně nakreslit největší zážitky a prožitky různými možnostmi. Děti mohou také namalovat také, co se jim líbilo, představu, jak by chtěly samy oslavit určitý svátek či zvyk. Probíhá také

komunikace také mezi dětmi, sdělují si, co jim bylo příjemné a naopak, své pocity a problémy. Patří sem i neverbální komunikace.

Hodnocení otázek dětí , filozofování

Děti uměly popsat a vyjádřit pojmy v názvu tématu a dokázaly o nich vést dialog. U mladších dětí jsem musela dialog více usměrňovat, aby se děti neodklonily od tématu. Předškoláci dokázali o uvedeném tématu samostatně vyprávět a sdělovat ostatním dětem své pocity. Děti respektovaly dohodnutá pravidla, jen jeden chlapec naslouchal, na otázky ale nereagoval. Předškolákům se podařilo najít vhodný obrázkový materiál v učebnicích. Mladší děti sáhly raději po obrázkových knihách. Pokud nedokázaly něco popsat, ukázaly nám to na obrázku. Činnost byla pro děti přínosná v tom, že si samy mohly vše vyzkoušet, využít všechny smysly a dále vše prakticky využít. Do všech rozhovorů se děti zapojovaly velmi aktivně a snažily se mluvit ve větách

Byl zachován rozvoj vzdělání, individuální přístup a potřeby a možnosti každého dítěte.

ZÁVĚR

Svou prací jsem si chtěla ověřit skutečnost, že lidové tradice a zvyky jsou zdrojem inspirace, nového poznání a tímto jsou schopné rozvíjet osobnost předškolního dítěte a rozvíjet klíčové kompetence dítěte dle požadavků Rámcového vzdělávacího programu pro PV. Zaměřila jsem se na rozvíjení a naplňování pěti klíčových kompetencí : kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, činnostní a občanské. Vzhledem k širokému spektru složek jednotlivých kompetencí jsem se zaměřila pouze na některé, které jsou společné pro většinu tradic.

Teoretická část se dělí na kategorii zabývající se klíčovými kompetencemi, jejich pojmovým a obsahovým vymezením, postavením v předškolním vzdělávání a jejich hodnocením. Druhá kategorie vysvětluje základní význam lidových tradic a státků, jejich historii a nejznámější svátky a způsoby jejich oslav. Je zde vytvořen potenciál lidových tradic pro rozvoj klíčových kompetencí. Tato část zaměřena na svátky navazující na praktickou část.

Pro výzkumné šetření byl vytvořen program k zachování a podpoře lidových tradic, sledující přínos klíčových kompetencí dětí předškolního věku. Tento program byl následně zrealizován a zhodnocen jeho skutečný přínos v praxi, zda opravdu přispěl zvolenými činnostmi a aktivitami k rozvoji klíčových kompetencí. Bylo vytvořeno pět tematických vzdělávacích celků, u kterých byl předem zpracován evaluační plán s konkrétními kritérii pro hodnocení klíčových kompetencí. Tyto činnosti slouží jako motivace, příprava a aktivace dětí pro danou tradici. Po skončení navrhovaných činností pokračují činnosti, které danou tradici doplňují a obohacují. Všechny uvedené činnosti naplňovaly rámcové cíle a vedly k rozvoji klíčových kompetencí u dětí předškolního věku.

Výzkumné šetření proběhlo ve třech fázích. První fází bylo zjištění poznatků o lidových tradicích všech dětí v komunitním kruhu před realizací a po realizaci. Druhou fází byl obrazový test u vybraného počtu 10 dětí před a po realizaci projektu a poslední fází byl test v podobě rozhovoru a diskuse s 10 vybranými dětmi. Dětem byly položeny 3 základní otázky a pomocí posuzovací škály vyhodnoceny jejich znalosti před a po realizaci projektu.

V návaznosti na provedené výzkumné šetření jsem provedla ještě další obrazový test po uplynutí půl roku od sledovaného období, zda se potvrdí výsledky šetření. Byla jsem mile překvapena, že v dětech poznatky zůstaly a obrazový test vyhodnotily všechny správně.

Z výzkumné šetření vyplývá přínos lidových tradic pro rozvoj klíčových kompetencí díky tomu, že bylo dětem nabízeno dostatek mnohostranných činností a aktivit, které v dětech vzbudily zájem, chuť poznávat nové a zanechaly v nich pozitivní přínosy do života. Na základě využití klíčových kompetencí a RVP PV si dovoluji tvrdit, že je možné do ŠVP PV zařadit program založený především na lidových tradicích. Lidové tradice umožňují dětem nové zážitky, prožívat, poznávat, řešit, rozhodovat se, posilovat přirozenost a děti mají možnost stát se součástí komunity ve své vesnici či městě přijímáním a ukotvením si jejich tradic, které podporují tvůrčí přístup dítěte ke světu a okolí a citlivost k přírodě.

Svou prací jsem chtěla dětem přiblížit pojetí lidových tradic, ukázat jim, že lidové tradice jsou zdrojem inspirace a poznání, představují rituály sdružující lidi, jsou přirozené, spjaté s přírodou, podporují samostatnost, posilují sebevědomí a vždy nabízí a přináší nové věci, nové poznatky. Podíváme-li se do rámcových cílů, lidové tradice rozvíjí všechny požadavky rámcových cílů (Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání. Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost. Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osoba).

Zpracování této bakalářské práce mě obohatilo o nové poznatky a zkušenosti, které budou přínosem v mé další pedagogické práci v mateřské škole.

Seznam použité literatury :

- 1) BEDNÁŘOVÁ, J.a ŠMARDOVÁ, V.: *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0.
- 2) BELLZ H., SIEGRIST M.: *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*, Praha, Portál 2001, ISBN 80-7178-479-6.
- 3) GAVORA, P.: *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010, ISBN 978-80-7315-185-0.
- 4) HUČÍNOVÁ, L.: *Klíčové kompetence – nová výzva z EU I*. 2005.URL: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10/klicove-kompetence-nova-vyzvaz-eu-i..html/>).
- 5) HUČÍNOVÁ, L., SVOBODA, Z.: *Lisabonský proces – Vzdělávání a odborná příprava v Evropě do roku 2010*. 2004. URL: : <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/76/LISABONSKY-PROCES---VZDELAVANI-A-ODBORNA-PRIPRAVA-V-EVROPE-DO-ROKU-2010.html/>.
- 6) LANGHAMMEROVÁ, J.: *Lidové zvyky*, Praha, Lidové noviny, 2004, ISBN 80-7106-525-0
- 7) MOTLOVÁ, M. : *Český rok od jara do zimy*, Praha, Fortuna Libri, 2010. ISBN 978-80-7321-522-4.
- 8) PRUCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník 3*, rozšířené a aktualizované vydání, Praha, Portál 2001, ISBN 80-7178-579-2.
- 9) SKUTIL, M. et al.: *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
- 10) SMOLÍKOVÁ, K.: *Pedagogické hodnocení v pojetí RVP PV: metodika pro podporu individualizace vzdělávání v podmínkách mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-10-6.

- 11) SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004, ISBN 80-87000-00-5.
- 12) SMOLKOVÁ, T.: *Slavíme s dětmi*, TeMi Cz., 2009, ISBN 978-80-87156-40-7
- 13) ŠOTTNEROVÁ, D.: *Adventní čas*, Olomouc, Rubico, 2005, ISBN 80-7346-050-5.
- 14) ŠOTTNEROVÁ, D.: *Lidové tradice*, Olomouc, Rubico, 2009, ISBN 978-80-7346-096-9.
- 15) TINKOVÁ, E.: *České svátky a tradice*, vyd.I., Kralice na Hané, Computer Media, ISBN 978-80-7402-078-0.
- 16) VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M.: *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-1770-8.
- 17) VONDRUŠKOVÁ, A.: *České zvyky a obyčeje*, Praha, Albatros, 2004, ISBN 80-00-01356-8.

Seznam použitých zkratk

PVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

KK – Klíčové kompetence

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled českých svátků dle Motlové (2001) podzim – léto

Příloha č. 2: Obrazový test

Příloha č. 3: Ukázka fotografií

Příloha č. 1: Přehled českých svátků dle Motlové (2001) podzim – léto

PODZIM

- Dočesná, Svatý Václav (28. září)- Svatováclavská koruna
- Na mlátě, do mlýna
- Posvícení - hody, Slavnost hojnosti
- Dušičky - Keltský den zemřelých
- Svatý Martin (11. listopadu)
- Kateřina (25. listopadu)- Kateřinské zvyky

ZIMA

- Advent - adventní věnec, kalendář , Svatý Ondřej (30. listopadu)
- Svatá Barbora (4. prosince)
- Svatý Mikuláš (6. prosince)- obchůzka s nadílkou
- Svatá Lucie (13. prosince)
- Vánoce - zimní slunovrat, jesličky

- Štědrý den (24. prosince)- Kristus Pán

- Boží hod vánoční (25. prosince)

- Svatý Štěpán (26. prosince)

- Silvestr a Nový rok (31. prosince, 1. ledna)
- Tři králové (6. ledna) - Kašpar, Melichar, Baltazar
- Hromnice (2. února) - očišťování
- Masopust - Tučný čtvrtek, masky (Motlová, 2010)

Jaro

Předjaří

- Svatý Matěj (24. února)- Matějská pouť
- Svatý Řehoř (12. března)- Zvony a vyzvánění , oráči
- Svatý Josef (19. března)- příběh Marie a Josefa, andělské zvěstování, rovnodennost
- Jaro- setba, ochrana pole, April
- Velikonoce - jarní úplňk, postní doba, Popelační středa, Postní neděle

- Pašije - pašijový týden- Škeredá středa, Zelený čtvrtek, Poslední večere

- klapání a hrkání, Jidáš, Velikonoční pondělí - pomlázka

Jarní slavnosti řemeslníků

- Svatý Jiří (24. dubna) - první pastva
- Filipojakubská noc (30. dubna)- oheň, pálení čarodejnic, Máje
- Svatý Florian (4. května)- usmiřování ohně
- Ledoví muži (12-14. května) - zmrzlíci

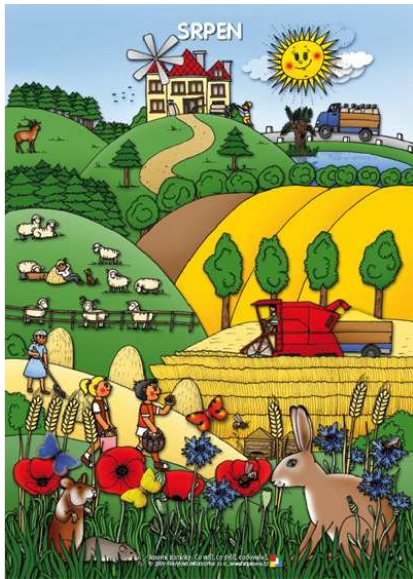
LÉTO

- Senoseč - Svatý Vít (15 června) sena a otavy
- Letnice a svatodušní svátky - Jízda králů, Královničky, Čištění studánek, Uctívání pramenů, Obcházení polí.
- Boží tělo, Letní slunovrat, Svatý Jan Křtitel (24. června)
- Svatojánská noc, Čarodějné kvítí
- Petr a Pavel (29. června)
- Cyril a Metoděj (5. července) - Velehrad
- Jan Hus (6. července)
- Žně a dožínky - Svatá Markéta (13. července)- slavnost sklizně
- Svatý Jakub (25. července)- poutě

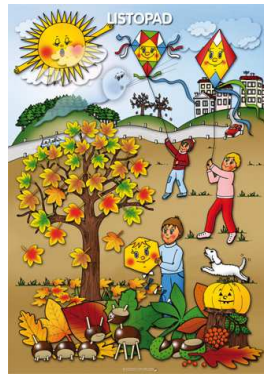

Příloha č. 2: Obrázkový test

Téma č. 1: Dožínky. Úkol: Přiřaď obrázek související s tématem Dožínek.

n)

a)

Téma č. 2: Svatý Martin. Úkol: Co proslavilo Martina ve svém hrdinském skutku – darovaný plášť nebo bílý kůň?

a)

n)

Téma č. 3:

Posvícení. Úkol: Co patří k posvícení ?

a)

n)

Téma č. 4: Svatý Mikuláš. Úkol: Přiřaď správnou postavu

n)

a)

Téma č. 5: Vánoce. Úkol: Vyber správný symbol Vánoc.

a)

n)

Příloha č. 3: Ukázka fotografií

1) Téma Dožínky: zpracování zeleniny, plodin

2) Téma Dožínky: sběr květů a obilí na „dožínkový věnec“

3) Téma Dožínky: výroba a pečení štrúdle

4) Téma Svatý Martin: jízda Martinů

5) Téma Posvícení : výroba a pečení posvícenských hnětýnek

6) Téma: Posvícení – příprava hostiny

7) Téma Svatý Mikuláš : výroba a pečení perníků- čert a Mikuláš

8) Téma Svatý Mikuláš : příchod Mikuláše, čerta a anděla

9) Téma Vánoce: dodržování vánočních zvyků

